

**POROČILO
O STANJU
NA PODROČJU
ENERGETIKE
ZA LETO 2003**

**POROČILO
O STANJU
NA PODROČJU
ENERGETIKE
ZA LETO 2003**

Maribor, junij 2004

Svet Javne agencije Republike Slovenije za energijo je poročilo Slovenije za energijo je poročilo sprejel na 3. redni seji 20. julija 2004. Vlada Republike Slovenije je k poročilu dala soglasje na 95. redni seji 21. oktobra 2004.

Vsebina

1 UVOD	8
1.1 Osnovni podatki za leto 2003	10
2 ELEKTRIČNA ENERGIJA	12
2.1 Viri električne energije in poraba	12
2.2 Proizvodnja električne energije	14
16	2.2.1 Kvalificirana proizvodnja in prednostno dispečirana proizvodnja električne energije
18	2.2.2 Podatki o priključitvah novih proizvajalcev na omrežje
2.3 Prenos električne energije in izvajanje nalog sistemskega operaterja	19
2.4 Distribucija električne energije in izvajanje nalog operaterjev distribucijskih omrežij	20
2.5 Podjetja elektrogospodarstva	20
20	2.5.1 Poslovanje podjetij elektrogospodarstva
22	2.5.2 Lastniška struktura podjetij elektrogospodarstva
23	2.5.3 Podatki o ločenih obračunih
2.6 Regulirane dejavnosti	24
25	2.6.1 Obvezne republiške gospodarske javne službe, ki se financirajo iz omrežnine
25	2.6.2 Določanje omrežnine
26	2.6.3 Rezultati poslovanja reguliranih podjetij za prenos in distribucijo električne energije
27	2.6.3.1 Poslovanje distribucijskih podjetij
28	2.6.3.2 Poslovanje prenosnega podjetja
29	2.6.3.3 Investicijska vlaganja podjetij za prenos in distribucijo električne energije
30	2.6.4 Poslovanje organizatorja trga

2.7 Trg z električno energijo.....	31
	32 2.7.1 Dvostransko trgovanje z električno energijo
	32 2.7.2 Trgovanje na organiziranem trgu
	34 2.7.3 Dostop do omrežja in odpravljanje prezasedenosti na distribucijskem in prenosnem omrežju v Sloveniji
	35 2.7.4 Dostop do čezmejnih prenosnih zmogljivosti in odpravljanje prezasedenosti na prenosnem omrežju
	35 2.7.4.1 Dodeljevanje čezmejnih prenosnih zmogljivosti in čezmejno trgovanje z električno energijo
2.8 Dobava električne energije.....	37
	38 2.8.1 Stopnja odprtosti trga z električno energijo
	39 2.8.2 Dobavitelji električne energije
	40 2.8.3 Cene električne energije v RS leta 2003
	40 2.8.3.1 Cene električne energije za tarifne odjemalce
	41 2.8.3.2 Cene električne energije za upravičene odjemalce
2.9 Kakovost oskrbe z električno energijo.....	42
	42 2.9.1 Čas, ki ga potrebujejo sistemski operaterji za priključitev in popravila
2.10 Stopnja preglednosti in konkurenčnosti na trgu z električno energijo.....	43
	43 2.10.1 Ocena preglednosti na odprtem trgu
	43 2.10.1.1 Predpisi, ki urejajo delovanje trga
	43 2.10.1.2 Podatki o ponudnikih električne energije
	43 2.10.1.3 Cene električne energije
	43 2.10.1.4 Cene za uporabo omrežij
	44 2.10.1.5 Cene odstopanj od napovedanih voznih redov
	44 2.10.1.6 Predpisi o sistemskem obratovanju prenosnega in distribucijskega omrežja
	44 2.10.2 Ocena konkurenčnosti na odprtem trgu
	44 2.10.2.1 Kazalci o proizvodnji električne energije
	46 2.10.2.2 Kazalci o prenosnem omrežju
	47 2.10.2.3 Kazalci o dobavi električne energije končnim odjemalcem in cena električne energije
2.11 Notranji trg z električno energijo v Evropski uniji.....	49
	49 2.11.1 Značilnosti trgov z električno energijo v državah EU
	49 2.11.2 Učinki odpiranja trgov z električno energijo v EU
	50 2.11.2.1 Cene električne energije
	50 2.11.2.2 Zamenjave dobavitelja
	50 2.11.3 Cene za uporabo omrežij
	50 2.11.4 Čezmejno trgovanje med državami članicami

3 ZEMELJSKI PLIN.....	52
3.1 Odpiranje trga z zemeljskim plinom	53
	53 3.1.1 Proces odpiranja trga v letu 2003
	53 3.1.2 Tarifni sistem za prenosno omrežje
	54 3.1.3 Podatki o ločenih obračunih
3.2 Oskrba z zemeljskim plinom v letu 2003	55
	55 3.2.1 Viri in poraba zemeljskega plina v Sloveniji
	56 3.2.2 Prenos zemeljskega plina in podatki o izvajanju nalog systemskega operaterja prenosnega omrežja
	58 3.2.2.1 Dostop do prenosnega omrežja in skladišč zemeljskega plina
	58 3.2.3 Distribucija zemeljskega plina in podatki o izvajanju nalog systemskih operaterjev distribucijskih omrežij zemeljskega plina
	59 3.2.4 Dobava zemeljskega plina
	59 3.2.4.1 Cene zemeljskega plina
	61 3.2.4.2 Vplivi na ceno zemeljskega plina
	61 3.2.5 Cene za uporabo plinovodnega omrežja
	61 3.2.6 Zanesljivost oskrbe z zemeljskim plinom in odpravljanje prezasedenosti
	61 3.2.6.1 Čas, ki ga potrebujejo systemski operaterji prenosnega omrežja in distribucijskega omrežja za priključitev in popravila
3.3 Stopnja preglednosti in konkurenčnosti na trgu z zemeljskim plinom	62
	62 3.3.1 Obseg trga z zemeljskim plinom v Sloveniji
	64 3.3.2 Novi udeleženci na trgu z zemeljskim plinom
	64 3.3.3 Čezmejno trgovanje in podatki o alokaciji čezmejnih prenosnih zmogljivosti
3.4 Notranji trg z zemeljskim plinom v Evropski uniji.....	65
	65 3.4.1 Stopnja odprtosti in struktura trgov
	65 3.4.2 Učinki odprtja trgov z zemeljskim plinom v EU
	66 3.4.2.1 Cene zemeljskega plina
	67 3.4.2.2 Zamenjava dobavitelja in dostop do plinovodnega omrežja
	67 3.4.2.3 Cene za uporabo plinovodnih omrežij
Seznam tabel	68
Seznam slik	69

1 Uvod

Za Republiko Slovenijo je bilo leto 2003 tretje leto odpiranja trga z električno energijo in prvo leto odpiranja trga z zemeljskim plinom. Oba procesa sta potekala brez večjih pretresov.

Stopnja odprtosti trga z električno energijo in tudi cenovni učinki – predvsem postopno spreminjanje cen zaradi spremljanja evropskih dvigov – kažejo, da smo na področju električne energije na podobni poti kot druge države Evropske unije. Seveda se v procesu sproščanja in odpiranja energetskega trga tudi v Sloveniji srečujemo s številnimi težavami in ovirami.

Za leto 2003 je bila značilna rast porabe električne energije, spremenili pa sta se tudi struktura odjema in dotlej značilna krivulja odjema električne energije po mesecih, vendar zato ni bila ogrožena zanesljivost oskrbe. Težnjo po večanju porabe električne energije v poletnih mesecih, kakršno že nekaj časa pozna veliko držav Evropske unije, tako v Sloveniji ugotavljamo le z zamikom. V letu 2003 se je prvič zgodilo, da je bil konični odjem električne energije poleti višji od zimskega. Vse to bo vsekakor treba upoštevati tudi pri načrtovanju potrebnih količin in virov električne energije. Pri načrtovanju proizvodnih zmogljivosti pa bo treba upoštevati ne le potrebe, temveč tudi ekonomsko in vse bolj ekološko primernost objektov. V letu 2003 v Sloveniji niso bili zgrajeni pomembnejši objekti za proizvodnjo električne energije.

Zmogljivost prenosnega in distribucijskega omrežja sta dejanska in potencialna omejitvena dejavnika, tako z vidika zanesljivosti dobav oziroma zagotavljanja ustrezne kakovosti električne energije kakor tudi z vidika čezmejnega trgovanja z električno energijo. Tehnološko ustrezna, primerno vzdrževana in optimalno locirana omrežja so izjemno pomembna za doseganje temeljnih ciljev na področju oskrbe odjemalcev in tudi za doseganje drugih ciljev v procesu odpiranja trga. Tudi v Evropi je bilo leta 2003 nekaj pomembnih izpadov elektroenergetskih sistemov, ki so ponovno opozorili na pomembnost tega področja. Evropska komisija je zato presodila, da je treba večjo pozornost namenjati zanesljivosti dobav in v skladu s tem sprejemati ukrepe tako na ravni Unije kakor tudi v posameznih članicah.

Podjetja za prenos in distribucijo električne energije so v letu 2003 pospešeno vlagala v prenosno in distribucijska omrežja v skladu s svojimi gospodarskimi načrti in regulativnim okvirom za obdobje 2003–2005, ki ga je agencija pripravila in uveljavila v letu 2002.

Regulirana podjetja, ki se ukvarjajo z distribucijo električne energije, so poslovno leto 2003 končala pozitivno, vendar pa so se sredstva med dejavnostmi prelivala. Agencija je pri pripravi regulativnega okvira za leta 2003 do 2005 predlagala vsakoletno zviševanje cen električne energije za tarifne odjemalce, saj bi sicer pri nespremenjeni nabavni ceni električne energije nastale izgube distributerjev. Zadrževanje cen električne energije za tarifne odjemalce, ki so v pristojnosti vlade, neugodno vpliva tudi na učinkovitost reguliranja cen za uporabo omrežij, podjetja pa napeljuje k prelivanju sredstev med različnimi dejavnostmi. Na

raven cen električne energije za tarifne odjemalce stalno vplivata dve težko uskladjivi težnji, in sicer po uvajanju tržnih mehanizmov in potreba po obvladovanju inflacijskih pritiskov.

Čezmejno trgovanje je v letu 2003 potekalo v skladu z načeli dodeljevanja prenosnih zmogljivosti z uporabo metode sorazmerne delitve razpisanih kvot.

Poraba zemeljskega plina v Sloveniji narašča – v letu 2003 je bila za 10,6 odstotka večja kot leto pred tem. V letu 2003 se je trg z zemeljskim plinom deloma odprl, in to za upravičene odjemalce s porabo nad 25 milijoni kubičnih metrov zemeljskega plina na enem odjemnem mestu.

Distribucijska podjetja so poslovala kot izbirne lokalne gospodarske javne službe; njihovo reguliranje je bilo v pristojnosti lokalnih skupnosti. Po delnem odprtju trga z zemeljskim plinom imajo distribucijska podjetja status upravičenega odjemalca. Za leto 2003 so bila značilna intenzivna prizadevanja distribucijskih podjetij za svoj prihodnji položaj na trgu, saj je veliko lokalnih skupnosti izbiralo nove distributerje oziroma urejalo koncesijska razmerja. S tem so bile povezane tudi obnove ali gradnje distribucijskih plinovodnih omrežij zemeljskega plina.

Pregled stopnje konkurenčnosti na obeh trgih je pokazal, da se konkurenca na slovenskih trgih z električno energijo in zemeljskim plinom v praksi težko vzpostavlja. Takšne razmere so rezultat velikosti trga, strukture proizvodnih virov in udeležencev trga, omejenih čezmejnih prenosnih zmogljivosti, ne nazadnje pa jih je povzročil tudi večinski lastniški delež države na vseh pomembnih segmentih trga – še posebno velja to za trg z električno energijo.

Poročilo o stanju na področju energetike je Agencija RS za energijo pripravila v skladu z zakonskimi določili. Novela energetskega zakona, ki je sicer začela veljati 8. maja 2004, zahteva, da poročilo obsega nekatere dodatne vsebine. Čeprav te še niso obvezna vsebina poročila za leto 2003, je agencija vseeno zbrala razpoložljive podatke.

1.1 Osnovni podatki za leto 2003

Slovenija

Prebivalstvo	1.996.433	
Površina	20.273 km²	
Število gospodinjstev	759.009	
Število vseh odjemalcev	850.617	
Bruto domači proizvod (BDP)	5.726.498 mio SIT	24.503 mio EUR
Stopnja rasti BDP	2,3 %	
Inflacija	5,6 %	
Povprečni tečaj SIT za EUR	233,70 SIT/EUR	
BDP/prebivalca	2,868 mio SIT	12.273 EUR

..... Vir: Statistični urad RS

Električna energija.....

Moč na pragu	2.785 MW	
— Hidroelektrarne		853 MW
— Termoelektrarne		1262 MW
— Jedrska elektrarna		670 MW
Proizvodnja električne energije	12.491 GWh	
— Hidroelektrarne		2.650 GWh
— Termoelektrarne		4.551 GWh
— Jedrska elektrarna		4.957 GWh
— Neodvisni in kvalificirani proizvajalci		333 GWh
Dolžina prenosnega omrežja	2.594 km	
— 400 kV		510 km
— 220 kV		328 km
— 110 kV		1.756 km
Dolžina distribucijskega omrežja	58.626 km	
— 110 kV		793 km
— 35, 20 in 10 kV		15.537 km
— 0,4 kV		42.296 km
Poraba električne energije	11.800 GWh	
— Neposredni odjemalci		2.763 GWh
— Upravičeni odjemalci (→41 kW)		5.290 GWh
— Tarifni odjemalci		3.747 GWh
Poraba na prebivalca na leto	5.911 kWh	
Povprečna poraba gospodinjstva na mesec	303 kWh	

Zemeljski plin.....

Dolžina prenosnega omrežja	957 km	
— nad 16 barov		740 km
— pod 16 barov		217 km
Dolžina distribucijskega omrežja (do 16 barov)	2.237 km	
Poraba zemeljskega plina	1.104.606.557 Sm³	
— Odjemalci na distribucijskem omrežju		291.558.500 Sm ³
— Industrijski odjemalci		813.048.057 Sm ³
Poraba na prebivalca na leto	553,29 Sm³	

2 Električna energija

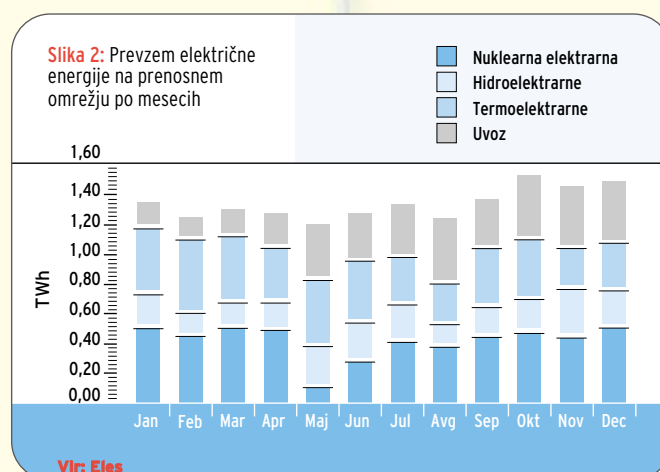
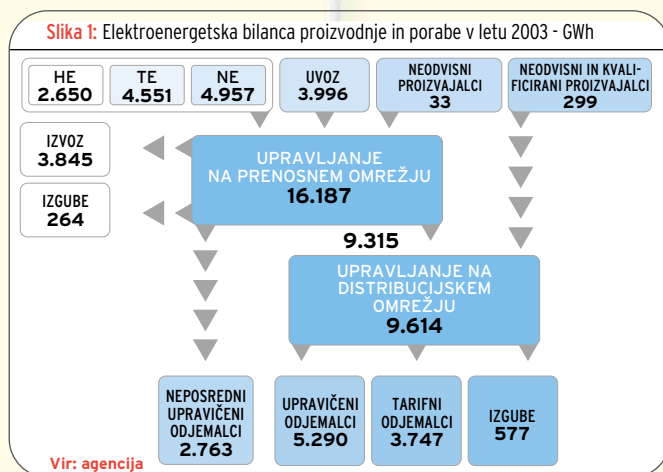
Proizvodni viri električne energije, količine in poraba so se leta 2003 v primerjavi z letom 2002 spreminjali v skladu z rastjo porabe, tudi proizvodnja kvalificiranih proizvajalcev se je v primerjavi z letom prej povečala.

Prenosno in distribucijska podjetja so v delih, ki izvajajo gospodarske javne službe – te regulira agencija – , poslovala v skladu z regulativnim okvirom. Trg je deloval brez zaznanih izkrivljanj, primerno velikosti in strukturi.

2.1 Viri električne energije in poraba

Za pokrivanje potreb po električni energiji ima Slovenija ustrezno strukturo proizvodnih objektov z različnimi tehnologijami. V skupni proizvodnji so zajeti objekti, ki izkoriščajo obnovljive vire, in tudi objekti, ki izkoriščajo fosilna goriva in jedrsko energijo. Sorazmerni deleži med njimi omogočajo primerno diverzifikacijo za zagotavljanje zanesljive oskrbe. Sorazmerno majhen delež celotne proizvodnje električne energije, manjši od treh odstotkov, ustvarja proizvodnja malih elektrarn, kar kaže na potrebo po nadaljnji gradnji tovrstnih proizvodnih objektov.

Poraba električne energije se je v letu 2003 v primerjavi z letom 2002 povečala za 4,3 odstotka. Na veliko povečanje je vplivalo predvsem povečanje porabe pri upravičenih odjemalcih v industriji in storitvenem sektorju.

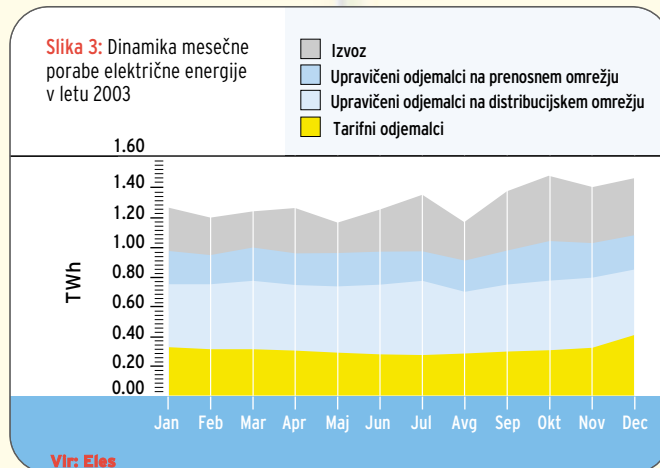
	2002	2003	03/02
Hidroelektrarne	2.991	2.650	88,6
Termoelektrarne	4.719	4.551	96,4
Nuklearna elektrarna	5.302	4.957	93,5
Mali kvalificirani proizvajalci	307	333	108,3
Skupaj proizvodnja v RS	13.319	12.491	93,8
Uvoz	1.443	3.996	276,9
Skupaj	14.762	16.487	111,7

Tabela 1: Primerjava proizvodnje električne energije v letih 2002 in 2003 – v GWh Vir: agencija

	2002	2003	03/02
Upravičeni odjemalci na prenosnem omrežju	2.575	2.763	107,3
Upravičeni odjemalci na distribucijskem omrežju	5.080	5.290	104,1
Tarifni odjemalci	3.660	3.747	102,4
Skupaj poraba v RS	11.315	11.800	104,3
Izvoz	2.714	3.846	141,7
Skupaj	14.029	15.646	111,5

Tabela 2: Primerjava porabe električne energije v letih 2002 in 2003 – v GWh Vir: agencija

Slika 3: Dinamika mesečne porabe električne energije v letu 2003

2.2 Proizvodnja električne energije

V Sloveniji imamo na področju proizvodnje električne energije osem podjetij, ki se ukvarjajo s proizvodnjo električne energije v sistemskih, to je velikih elektrarnah. Ta podjetja so:

- Dravske elektrarne Maribor (DEM),
- Savske elektrarne Ljubljana (SEL),
- Soške elektrarne Nova Gorica (SENG),
- Nuklearna elektrarna Krško (NEK),
- Termoelektrarna Šoštanj (TEŠ),
- Termoelektrarna Trbovlje (TET),
- Termoelektrarna Toplarna Ljubljana (TE-TOL) in
- Termoelektrarna Brestanica (TEB).

Tri podjetja (DEM, SEL in SENG) proizvajajo električno energijo v hidroelektrarnah, eno (NEK) jo proizvaja v jedrski elektrarni, dve (TEŠ in TET) v termoelektrarnah na premog, eno (TE-TOL) soproizvaja toploto in električno energijo ter eno (TEB) proizvaja električno energijo iz tekočih in plinastih goriv. Od poletja 2001 poslujejo podjetja DEM, SEL, SENG, TEŠ in TEB, skupaj s Premogovnikom Velenje, v okviru Holdinga Slovenske elektrarne (HSE).

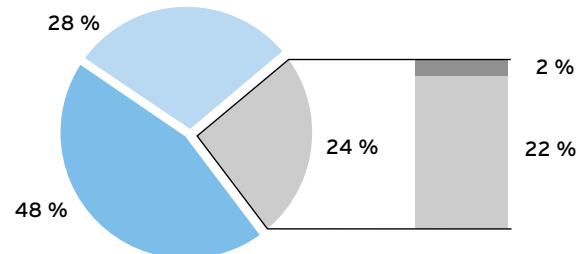
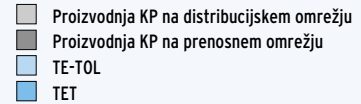

V skladu z Energetskim zakonom (EZ) in Direktivo o skupnih pravilih notranjega trga z električno energijo (2003/54/EC) je proizvodnja električne energije tržna dejavnost, ki je agencija ne regulira. Edino področje delovanja podjetij za proizvodnjo električne energije, ki se dotika reguliranih dejavnosti, je zagotavljanje sistemskih storitev. Podjetja za proizvodnjo električne energije so namreč tudi glavni ponudniki sistemskih storitev, ki jih za delovanje slovenskega elektroenergetskega sistema potrebuje upravljavec prenosnega omrežja. Agencija določi ceno sistemskih storitev, ki jo plačujejo vsi uporabniki elektroenergetskih omrežij. Upravljavec prenosnega omrežja pa mora pri ponudnikih sistemskih storitev za sredstva, ki jih pridobi iz tega naslova od uporabnikov omrežja, zagotoviti ustrezen obseg in kakovost sistemskih storitev. Sistemske storitve so določene v Navodilu o sistemskem obratovanju prenosnega elektroenergetskega omrežja (Uradni list RS, št. 46/02). Opisani sistem omogoča proizvajalcem električne energije, da si del prihodkov namesto na prostem trgu električne energije zagotovijo na reguliranem trgu sistemskih storitev.

V letu 2003 so slovenske elektrarne na prenosnem omrežju proizvedle skupno 12.192 GWh električne energije. Največji del (41 odstotkov) je proizvedla jedrska elektrarna, sledijo ji termoelektrarne (37 odstotkov) in hidroelektrarne (22 odstotkov). Devetnajstega aprila 2003 je začel veljati meddržavni sporazum o Nuklearni elektrarni Krško, ki predvideva dobavo polovice proizvodnje Hrvaški. Od takrat je Slovenija v skupni bilanci neto uvoznica električne energije. Omenjeni 41-odstotni delež celotne slovenske proizvodnje električne energije vključuje celotno fizično proizvodnjo krške jedrske elektrarne, torej tudi proizvodnjo za Hrvaško po 19. aprilu.

Poleg tako imenovane sistemске proizvodnje v velikih elektrarnah imamo v slovenskem elektroenergetskem sistemu tudi nekaj razpršene proizvodnje, torej proizvodnje v elektrarnah, ki so priključene na distribucijsko omrežje. Med njimi sta v Sloveniji pomembni predvsem dve vrsti proizvodnje – proizvodnja v malih hidroelektrarnah in proizvodnja v industrijskih objektih za soproizvodnjo toplote in električne energije. Male hidroelektrarne so deloma v lasti distribucijskih podjetij, deloma v lasti zasebnikov, ki jim je proizvodnja električne energije v glavnem postranska dejavnost. Industrijski objekti za soproizvodnjo so v lasti industrijskih podjetij, ki s takimi objekti pokrivajo svoje potrebe po toploti in deloma po električni energiji, morebitne presežke proizvedene električne energije pa prodajajo tudi drugim odjemalcem.

Slika 4: Deleži prednostno dispečirane proizvodnje električne energije

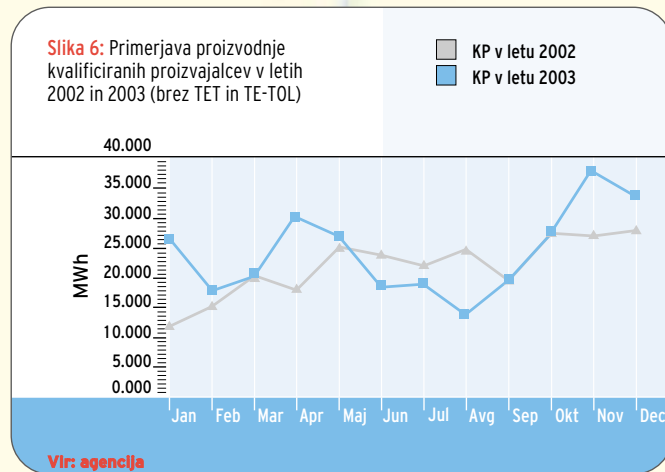
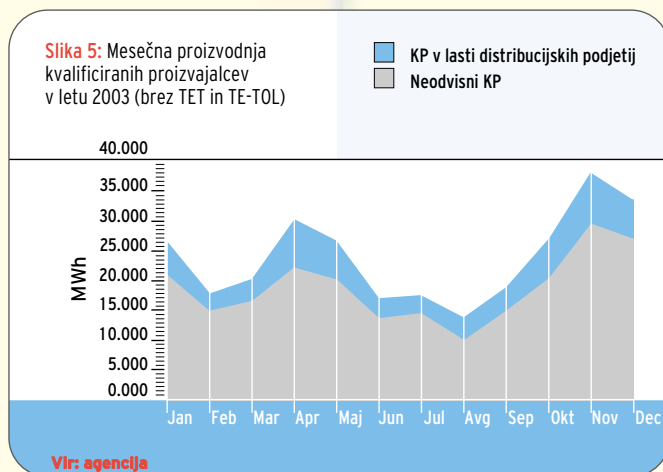
Vir: agencija

2.2.1 Kvalificirana proizvodnja in prednostno dispečirana proizvodnja električne energije

Za podporo proizvodnji električne energije, ki na prostem trgu ne bi bila konkurenčna, imamo v Sloveniji sistem prednostnega dispečiranja. Ta omogoča proizvajalcem, ki so upravičeni do podpore, zagotovljen odkup vse proizvedene električne energije po zjamčenih cenah, ki so višje od cen na prostem trgu električne energije. Vso električno energijo, proizvedeno v objektih, ki so upravičeni do podpore prek sistema prednostnega dispečiranja, mora odkupiti upravljavec omrežja, na katero je tak proizvodni objekt priključen. Razlika med zjamčenimi in tržnimi cenami se pokriva iz dodatka v ceni za uporabo omrežja, ki ga določi Vlada RS. Ceno je določila Vlada RS s Sklepom o cenah in premijah za odkup električne energije od kvalificiranih proizvajalcev električne energije (Uradni list RS, št. 25/02). Cene so se v letu 2003 nominalno ohranile na ravni cen iz leta 2002. Proizvajalec, ki proizvaja električno energijo v takih objektih, lahko električno energijo prodaja tudi na trgu po tržnih cenah, pri čemer je upravičen do premije, ki je razlika med subvencionirano in tržno ceno.

Do podpore prek sistema prednostnega dispečiranja so upravičeni proizvajalci, ki proizvajajo električno energijo na podlagi domačih primarnih virov do 15 odstotkov porabe (proizvodnja Termoelektrarne Trbovlje) in proizvajalci, ki proizvajajo električno energijo okolju prijazno. Takšna proizvodnja električne energije dobi v Sloveniji status kvalificiranega proizvajalca, do katerega so upravičeni proizvajalci iz obnovljivih virov in tisti, ki električno energijo proizvajajo v objektih za soproizvodnjo z nadpovprečnim izkoristkom. Do podpore so upravičeni vsi kvalificirani proizvajalci razen proizvajalcev v hidroelektrarnah z močjo nad 10 MW, komunalnih toplarnah z močjo nad 10 MW in industrijskih toplarnah z močjo nad 1 MW.

Status kvalificiranega proizvajalca, ki proizvaja električno energijo iz obnovljivih virov, odpadkov in v elektrarnah z nadpovprečnim dejanskim izkoristkom fosilnih goriv, podeljuje Ministrstvo za okolje, prostor in energijo na podlagi Uredbe o pogojih za pridobitev statusa kvalificiranega proizvajalca električne energije (Uradni list RS, št. 29/01 in 99/01). S tem pridobi proizvajalec električne energije pravico do zagotovljenega prevzema električne energije, ki ga zagotavljajo upravljavci omrežij, in zjamčeno odkupno ceno. Status kvalificiranega proizvajalca so si v letih po odprtju trga pridobili številni manjši proizvajalci električne energije. Največ je takih, ki proizvajajo v malih hidroelektrarnah, sledijo jim industrijske kogeneracije in toplarne, ki dosegajo nadpovprečni dejanski izkoristek. Uredba o pogojih za pridobitev statusa kvalificiranega proizvajalca električne energije omogoča statusno pravico kvalificiranega proizvajalca tudi za del proizvodnje v Termoelektrarni Trbovlje, ki uporablja do 15 odstotkov domače primarne energije.

V letu 2003 je bila skupna proizvodnja kvalificiranih proizvajalcev 1355 GWh električne energije, kar je 17,7 GWh več kot v letu 2002. Deleže med posameznimi vrstami proizvodnje prikazuje slika 4. V letu 2003 so ohranili enake deleže, kot so bili leta 2002. Proizvodnja električne energije kvalificiranih proizvajalcev je v letu 2003 znašala skoraj 2,7 odstotka od skupno proizvedene električne energije oziroma 11,2 odstotka, če manjšim kvalificiranim proizvajalcem dodamo še deleža proizvodnje Termoelektrarne Trbovlje in Termoelektrarne Toplarne Ljubljana.

Med kvalificiranimi proizvajalci je največ proizvajalcev v hidroelektrarnah z močjo pod 1 MW. Sledijo jim industrijske elektrarne in druge vrste kvalificiranih proizvajalcev. V letu 2003 so vse kvalificirane elektrarne na distribucijskem omrežju proizvedle 299 GWh električne energije, kar je v primerjavi z letom prej 26 GWh več oziroma skoraj 10-odstotno povečanje. Kljub večji letni proizvodnji kot leto prej je bilo za leto 2003 značilno veliko nihanje povprečnih mesečnih proizvodenj. Najmanjše količine so bile proizvedene v sušnih mesecih poletja, razmerje med najnižjo in najvišjo mesečno proizvodnjo je bilo skoraj 1 : 3.

Pri obveznem odkupu električne energije od kvalificiranih proizvajalcev, ki ga izvajajo upravljavci omrežij, se subvencionira samo del odkupne cene električne energije, ki predstavlja razliko med odkupno ceno in ceno, po kateri upravljavci omrežij električno energijo prodajajo dalje. Vlada RS je predvideno tržno ceno v letu 2002 in 2003 določila z zneskom 8 SIT/kWh, kar se v daljšem obdobju ujema s ceno na trgu električne energije.

Razliko med povprečno ceno na trgu električne energije in odkupno ceno plačujejo vsi odjemalci v ceni za uporabo omrežja za vsak obračunani kW in prevzeto kWh. V letu 2003 so subvencije kvalificiranih proizvajalcev znašale 9,5 milijarde tolarjev, kar je zneslo 13,7 odstotka skupnih prihodkov iz cene za uporabo omrežij.

2.2.2 Podatki o priključitvah novih proizvajalcev na omrežje

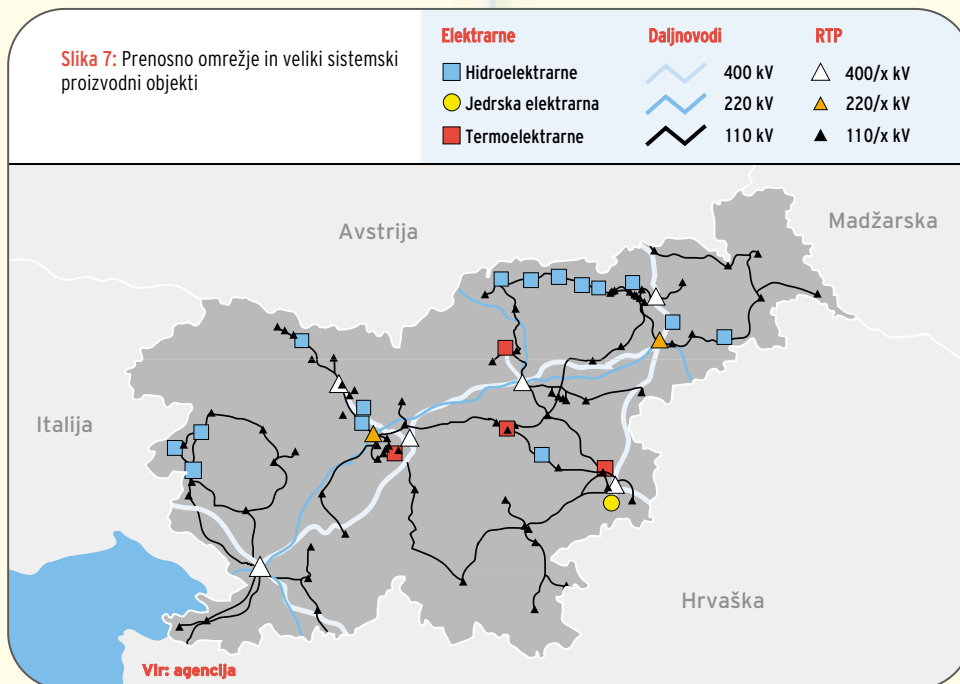
Priključevanje objektov za proizvodnjo električne energije v Sloveniji sta v letu 2003 določali dve navodili - Navodilo o sistemskem obratovanju prenosnega elektroenergetskega omrežja (Uradni list RS, št. 46/02) in Navodilo o sistemskem obratovanju distribucijskega omrežja za električno energijo (Uradni list RS, št. 15/02), ki je veljalo do 26. decembra 2003, ko ga je nadomestil Pravilnik o sistemskem obratovanju distribucijskega omrežja za električno energijo (Uradni list RS, št. 123/03). To področje urejajo še Uredba o splošnih pogojih za dobavo in odjem električne energije (Uradni list RS, št. 117/02 in 21/03) in interni pravilniki proizvodnega in distribucijskih podjetij.

V letu 2003 ni bil na slovensko prenosno elektroenergetsko omrežje priključen noben večji proizvodni objekt z instalirano močjo nad 10 MW. Vsi na novo priključeni proizvodni objekti so bili manjše moči in priključeni na distribucijsko omrežje. Zbirne podatke o priključevanju novih proizvodnih objektov na slovensko elektroenergetsko omrežje v letu 2003 prikazuje Tabela 3.

	Upravljavec omrežja..... HE.....		Elektrarne na odpadke.....		Soproizvodnja.....	
	Število	P (kW)	Število	P (kW)	Število	P (kW)
Elektro-Slovenija, d. o. o.	-	-	-	-	-	-
Elektro Celje, d. d.	1	75	1	600	1	120
Elektro Gorenjska, d. d.	1	55	-	-	1	586
Elektro Ljubljana, d. d.	2	38	1	1.460	-	-
Elektro Maribor, d. d.	-	-	-	-	1	3.029
Elektro Primorska, d. d.	3	125	-	-	-	-
SKUPAJ	7	293	2	2.060	3	3.735

Tabela 3: Priključevanje novih proizvodnih objektov Vir: agencija

Iz tabele je vidno, da je bilo v letu 2003 na slovensko elektroenergetsko omrežje priključenih 12 novih proizvodnih objektov s skupno instalirano močjo 6088 kW. Novi objekti so razdeljeni v tri osnovne vrste: male hidroelektrarne, elektrarne za izkoriščanje komunalnih odpadkov in soproizvodni objekti. Na novo je bilo priključenih največ malih hidroelektrarn, vendar njihova skupna moč ne dosega niti petih odstotkov skupne na novo priključene moči. Približno polovico na novo priključene moči prispeva novi soproizvodni objekt v Toplotni oskrbi Maribor, ki je s 3029 kW tudi največji v letu 2003 na novo priključeni objekt za proizvodnjo električne energije. Posebej je treba omeniti še 120-kW soproizvodni objekt, priključen na omrežje Elektra Celje. To je objekt na kmetiji, ki za delovanje uporablja energijo biomase oziroma gnojevke.

2.3 Prenos električne energije in izvajanje nalog sistemskega operaterja

Naloga sistemskega operaterja prenosnega omrežja je v letu 2003 v skladu z EZ opravljal upravljavec prenosnega omrežja in izvajalec prenosa električne energije v javnem podjetju Elektro-Slovenija, d. o. o. (Eles). Visokonapetostno omrežje, ki vključuje objekte 400, 220 in 110 kV, omogoča zanesljivo in kakovostno oskrbo z električno energijo večjim odjemalcem in distribucijskim podjetjem. Skladno z določili EZ izvaja Eles še naloge na področju vzdrževanja, razvoja in gradnje prenosnega omrežja, izvaja vodenje in obratovanja prenosnega omrežja, zagotavljanja sistemskih storitev, skrbi pa tudi za izravnavo odstopanj med napovedanim in dejanskim odjemom električne energije. Pri tem za potrebe delovanja elektroenergetskega sistema kupuje električne energije za pokrivanje izgub v prenosnem omrežju in električno energijo iz naslova prednostnega dispečiranja ter na organiziranem trgu prodaja električno energijo iz naslova prednostnega dispečiranja.

Prenosno omrežje je z objekti najvišjih napetostnih nivojev povezano z omrežji sosednjih držav Avstrije, Italije in Hrvaške. Članstvo v organizaciji UCTE (Union for the Coordination of Transmission of Electricity), ki združuje sistemske operaterje trgov električne energije s 450 milijoni prebivalcev in 2300 TWh oskrbovane električne energije, omogoča dolgoročno zanesljivo oskrbo odjemalcev v Sloveniji. S podpisom multilateralne pogodbe, ki je bila prvič sklenjena že leta 2002, Eles deluje v poravnalnem mehanizmu, ki vključuje sistemske operaterje večine držav EU. Tako je vsem uporabnikom omrežja omogočeno enotno obračunavanje stroška prenosa električne energije pri čezmejnem trgovanju.

2.4 Distribucija električne energije in izvajanje nalog operaterjev distribucijskih omrežij

Naloge operaterjev distribucijskih omrežij so v letu 2003 v skladu z EZ opravljali upravljavci distribucijskih omrežij in izvajalci distribucije električne energije v javnih podjetjih:

- Javno podjetje za distribucijo električne energije Elektro Celje, d. d.,
- Javno podjetje za distribucijo električne energije Elektro Gorenjska, d. d.,
- Javno podjetje za distribucijo električne energije Elektro Ljubljana, d. d.,
- Javno podjetje za distribucijo električne energije Elektro Maribor, d. d.,
- Javno podjetje za distribucijo električne energije Elektro Primorska, d. d.

Ta podjetja opravljajo naloge v skladu z določili EZ in Uredbo o načinu izvajanja gospodarskih javnih služb (GJS) s področja distribucije električne energije (Uradni list RS, št. 54/00, 31/01, 99/01 in 96/03). V skladu z omenjenima predpisoma je delo v distribucijskih podjetjih organizirano v treh ločenih GJS, in sicer: distribucija električne energije, upravljanje distribucijskega omrežja in dobava tarifnim odjemalcem. Podjetja za distribucijo električne energije opravljajo poleg dejavnosti GJS tudi tržne dejavnosti, kot so dobava električne energije upravičenim odjemalcem, proizvodnja električne energije in storitvene dejavnosti.

Izvajanje GJS distribucija električne energije in upravljanje distribucijskega omrežja regulira agencija.

GJS distribucija električne energije skrbi za transport električne energije po distribucijskem omrežju in je odgovorna za tekoče investicijsko vzdrževanje distribucijskega omrežja ter razvoj in graditev tega omrežja. Distribucijsko omrežje obsega elektroenergetske vode in naprave na nizkonapetostnem nivoju (0,4 kV), sredjenapetostnem nivoju (10, 20 in 35 kV) in v posameznih primerih tudi na visokonapetostnem (110 kV).

GJS upravljanje distribucijskega omrežja se ukvarja z upravljanjem, vodenjem in obratovanjem distribucijskega omrežja. Skrbi za varno, zanesljivo in usklajeno obratovanje distribucijskega omrežja. Upravičenim odjemalcem in proizvajalcem električne energije omogoča nediskriminacijski dostop do omrežja v skladu s pogodbami o dostopu do omrežja.

2.5 Podjetja elektrogospodarstva

Podjetja elektrogospodarstva sestavljajo podjetja za proizvodnjo, prenos in distribucijo električne energije, ki so v večinski državni lasti. V skladu z EZ se dobava električne energije za upravičene odjemalce izvaja kot tržna dejavnost, v kateri se dobavitelj in upravičeni odjemalec prosto dogovorita o količini in ceni dobavljene energije. Dobava električne energije za tarifne odjemalce je organizirana kot GJS. Tudi dejavnosti, ki so vezane na omrežje, so opredeljene kot GJS, njihove aktivnosti pa so regulirane ali nadzorovane zaradi velikega pomena prenosa in distribucije električne energije.

2.5.1 Poslovanje podjetij elektrogospodarstva

Poslovno leto 2003 je bilo za podjetja elektrogospodarstva uspešno. Proizvodna, prenosna in distribucijska podjetja skupaj so leto 2003 končala z dobičkom 15.545 milijonov tolarjev. Le Termoelektrarna Šoštanj je izkazala izgubo 1663 milijonov tolarjev, medtem ko so vsa ostala proizvodna podjetja ter distribucijska podjetja in prenosna podjetja poslovala z dobičkom. Nuklearna elektrarna Krško je v letu 2003 ustvarila skupaj 8437 milijonov tolarjev dobička, ki večinoma izhaja iz odpisa obveznosti do sklada za razgradnjo v skladu z meddržavno pogodbo z Republiko Hrvaško.

	v mio SIT	
	2002	2003
Dravske elektrarne Maribor, d. o. o.	2.400	1.648
Savske elektrarne Ljubljana, d. o. o.	246	27
Soške elektrarne Nova Gorica, d. o. o.	275	34
Termoelektrarna Brestanica, d. o. o.	120	595
Termoelektrarna Šoštanj, d. o. o.	-796	-1.663
Termoelektrarna Trbovlje, d. o. o.	28	26
Termoelektrarna Toplarna Ljubljana, d. o. o.	68	319
Nuklearna elektrarna Krško, d. o. o.	5.162	8.437
Skupaj	7.503	9.424
	2002	2003
Hidroelektrarne skupaj	2.921	1.709
Termoelektrarne skupaj	-579	-723
Jedrska elektrarna	5.162	8.437
Proizvodnja skupaj	7.503	9.424
Distribucija skupaj	-2.144	2.382
Elektro-Slovenija, d. o. o.	7.130	3.739
Elektrogospodarstvo skupaj	12.489	15.545

Tabela 4: Čisti poslovni izid podjetij elektrogospodarstva Vir: podatki podjetij

Holding Slovenske elektrarne (HSE), ki združuje podjetja za proizvodnjo električne energije in je tudi dobavitelj električne energije, je v letu 2003 posloval z dobičkom 3974 milijonov tolarjev (v letu 2002 je dosegel dobiček 12.285 milijonov tolarjev).

V navedenih podjetjih elektrogospodarstva je bilo v letu 2003 zaposlenih 6452 ljudi, od teh jih je bilo 2571 zaposlenih v dejavnostih proizvodnje električne energije, 3388 oseb v dejavnosti distribucije električne energije in 493 v Elesu. Tudi v letu 2003 se je število zaposlenih zmanjševalo, kar je vidno v tabeli 5.

	2002	2003
Dravske elektrarne Maribor, d. o. o.	325	302
Savske elektrarne Ljubljana, d. o. o.	128	127
Soške elektrarne Nova Gorica, d. o. o.	153	132
Termoelektrarna Brestanica, d. o. o.	124	123
Termoelektrarna Šoštanj, d. o. o.	605	592
Termoelektrarna Trbovlje, d. o. o.	350	343
Termoelektrarna Toplarna Ljubljana, d. o. o.	331	318
Nuklearna elektrarna Krško, d. o. o.	634	634
Skupaj	2.650	2.571
Hidroelektrarne skupaj	606	561
Termoelektrarne skupaj	1.410	1.376
Jedrska elektrarna	634	634
Proizvodnja skupaj	2.650	2.571
Distribucija skupaj	3.456	3.388
Elektro-Slovenija, d. o. o.	509	493
Elektrogospodarstvo skupaj	6.615	6.452

Tabela 5: Število zaposlenih v podjetjih elektrogospodarstva Vir: podatki podjetij

2.5.2 Lastniška struktura podjetij elektrogospodarstva

Izmed vseh podjetij elektrogospodarstva je država v HSE, Elesu in Rudniku Trbovlje-Hrastnik edina lastnica, v ostalih podjetjih, ki niso odvisne družbe HSE, pa je večinska lastnica. Struktura lastništva leta 2003 se je občutneje spremenila le pri Dravskih elektrarnah, saj je oktobra 2003 HSE odkupil 20,5-odstotni delež Dravskih elektrarn od manjšinskih lastnikov. Podrobna struktura lastništva je vidna iz tabele 6.

	Delež v %					
	Republika Slovenija	HSE	Drugi delničarji	MO Ljubljana	ELES GEN	Hrvatska elektroprivreda
Holding Slovenske elektrarne, d. o. o.	100,0					
Dravske elektrarne Maribor, d. o. o.	0,1	99,9				
Savske elektrarne Ljubljana, d. o. o.		79,5	20,5			
Soške elektrarne Nova Gorica, d. o. o.		79,5	20,5			
Termoelektrarna Brestanica, d. o. o.		79,5	20,5			
Termoelektrarna Šoštanj, d. o. o.		79,5	20,5			
Termoelektrarna Trbovlje, d. o. o.	77,1		22,9			
Termoelektrarna Toplarna Ljubljana, d. o. o.	64,6			35,4		
Nuklearna elektrarna Krško, d. o. o.					50,0	50,0
Elektro Celje, d. d.	79,5		20,5			
Elektro Primorska, d. d.	79,5		20,5			
Elektro Gorenjska, d. d.	79,5		20,5			
Elektro Ljubljana, d. d.	79,5		20,5			
Elektro Maribor, d. d.	79,5		20,5			
Elektro-Slovenija, d. o. o.	100,0					
Premogovnik Velenje, d. d.		77,7	22,3			
Rudnik Trbovlje-Hrastnik, d. o. o.	100,0					

Tabela 6: Struktura lastništva Vir: podatki podjetij

2.5.3 Podatki o ločenih obračunih

Imetniki licenc za opravljanje energetske dejavnosti so razvrščeni v 21 različnih energetskih dejavnosti. Agencija je od vseh 532 imetnikov licenc zahtevala podatke o opravljanju posameznih energetskih dejavnosti. Odzvalo se je 448 oziroma 84 odstotkov imetnikov licenc.

Glede imetnikov licenc, ki opravljajo različne energetske dejavnosti, je agencijo posebno zanimalo, ali vodijo računovodske izkaze v skladu z 38. členom EZ. Po tem členu morajo pravne osebe, ki opravljajo več kot eno energetsko dejavnost, zagotoviti ločeno računovodsko spremljanje vsake izmed energetskih dejavnosti, ki jo opravljajo, v skladu s slovenskimi računovodskimi standardi.

Iz prejetih podatkov se razbere, da se izvaja energetska dejavnost v najmanj 58 odstotkih primerov, za katere so bile izdane licence. Od teh jih najmanj 17 odstotkov vodi ločene računovodske izkaze; za zdaj namreč agencija še nima podatkov, koliko od teh jih opravlja izključno eno energetsko dejavnost in zato ne potrebuje ločenih računovodskih izkazov. Glede na vrsto energetske dejavnosti ima ločene računovodske izkaze 16 odstotkov dejavnosti s področja električne energije, 37 odstotkov s področja zemeljskega plina, 20 odstotkov s področja toplote za daljinsko ogrevanje in 12 odstotkov s področja tekočih goriv.

Od 867 licenc je kar 356 licenc za opravljanje dejavnosti proizvodnja električne energije v elektrarnah z močjo do 1 MW (licenca številka 5). Ti proizvodni objekti so v večini primerov male hidroelektrarne, ki jih upravljajo posamezniki, registrirani kot samostojni podjetniki ali pa imajo dopolnilno dejavnost na kmetiji. Če opravljajo le to dejavnost, ne potrebujejo ločenih računovodskih izkazov. Analiza po izločitvi te dejavnosti (številka 5) kaže, da je 27 odstotkov energetskih dejavnosti vodenih po ločenih računovodskih izkazih, oziroma 32 odstotkov dejavnosti električna energija, ostale dejavnosti pa imajo enak delež kot pred izločitvijo.

Večina podjetij torej ne vodi ločenih računovodskih izkazov. Vodijo jih predvsem velika podjetja, ki delujejo na trgu z električno energijo ali zemeljskim plinom.

2.6 Regulirane dejavnosti

EZ v 20. členu opredeljuje naslednje obvezne republiške GJS:

- prenos električne energije,
- upravljanje prenosnega omrežja,
- distribucijo električne energije,
- upravljanje distribucijskega omrežja,
- dobavo električne energije odjemalcem, ki niso upravičeni odjemalci (dobava tarifnim odjemalcem),
- organiziranje trga z električno energijo.

V skladu z Zakonom o gospodarskih javnih službah (Uradni list RS, št. 32/93) se z GJS zagotavljajo materialne javne dobrine kot proizvodi in storitve, katerih trajno in nemoteno proizvodnjanje v javnem interesu zagotavlja Republika Slovenija zaradi zagotavljanja javnih potreb, kadar in kolikor jih ni mogoče zagotavljati na trgu. Način opravljanja GJS predpiše Vlada RS z ustrezno uredbo, v kateri določi tudi vire financiranja za GJS.

V skladu s temi uredbami izvajajo:

- **Eles: GJS prenosa električne energije in GJS upravljanja prenosnega omrežja,**
- **posamezna distribucijska podjetja: GJS distribucije električne energije, GJS upravljanja distribucijskega omrežja in GJS dobave tarifnim odjemalcem,**
- **Borzen: GJS organiziranja trga z električno energijo.**

Ekonomsko reguliranje GJS je uvedeno zaradi potrebe po usmerjanju in nadzoru delovanja podjetij na delu trgov, kjer ni mogoče zagotoviti popolne konkurence, ki bi ščitila odjemalce in druge zainteresirane.

V skladu z EZ je agencija pristojna za določanje cen za uporabo elektroenergetskih omrežij, ločeno za prenosno in distribucijsko omrežje, in določanje upravičenosti stroškov ter drugih elementov cen za uporabo elektroenergetskih omrežij.

Glede na določila EZ agencija regulira:

- **distribucijska podjetja za dejavnosti GJS distribucije električne energije (DEE) in GJS upravljanja distribucijskega omrežja (UDO),**
- **prenosno podjetje za dejavnosti GJS prenosa električne energije (PEE) in GJS upravljanja prenosnega omrežja (UPO).**

Vlada RS v skladu z EZ regulira:

- **distribucijska podjetja za dejavnosti GJS dobave tarifnim odjemalcem (DTO), ker določa cene za tarifni odjem in s tem neposredno vpliva na poslovanje te dejavnosti znotraj družb,**
- **Borzen, za katerega s sklepom določi višino deleža cene za uporabo elektroenergetskih omrežij, ki je večinski vir prihodkov Borzena.**

Vlada RS določi tudi višino deleža cene za uporabo elektroenergetskih omrežij, namenjenega delovanju agencije.

2.6.1 Obvezne republiške gospodarske javne službe, ki se financirajo iz omrežnine

Od elementov cene za uporabo elektroenergetskih omrežij je agencija v letu 2003 določala omrežnino za prenosno in distribucijsko omrežje in delež za sistemske storitve.

Prihodki iz omrežnine so namenjeni pokrivanju stroškov, ki nastanejo z opravljanjem GJS prenosa električne energije, GJS distribucije električne energije, GJS upravljanja prenosnega omrežja in GJS upravljanja distribucijskega omrežja.

Omrežnina vključuje stroške vodenja, obratovanja in vzdrževanja omrežja, razvoja omrežja in stroške pokrivanja tehničnih izgub električne energije v omrežju.

2.6.2 Določanje omrežnine

Agencija določa omrežnino na podlagi meril za upravičenost stroškov in metodologije določanja omrežnine za prenosno in distribucijsko omrežje, ki jo je pripravila konec leta 2002 in jo je nato potrdila Vlada RS, agencija pa jo je objavila v Pravilniku o spremembah in dopolnitvah pravilnika o določitvi cen za uporabo elektroenergetskih omrežij in kriterijih za upravičenost stroškov.

V metodologiji je bilo opredeljeno regulativno obdobje treh let, ki se je začelo s 1. januarjem 2003. Ekonomsko reguliranje se izvaja z uporabo metode zamejene cene. Na podlagi sprejete in objavljene metodologije je agencija pripravila izračune potrebnega in izravnane prihodka iz omrežnine za vsa tri leta regulativnega obdobja in predlog spremembe cen omrežnine. Posledica sprejetega modela ekonomskega reguliranja po metodi zamejene cene je bila potreba po 15,56-odstotnem letnem dvigu cen za omrežnino distribucije in po 13,19-odstotnem letnem dvigu cen za omrežnino prenosa od leta 2003 do vključno leta 2005. Potrebo po takem dvigu cen omrežnine glede na cene, veljavne v letu 2002, je povzročilo predvsem dejstvo, da v preteklosti cene omrežnine niso pokrivale stroškov, v cenah tudi ni bil upoštevan razumen donos na sredstva.

Cene omrežnine za leto 2003, ki so bile izračunane na podlagi omenjene metodologije, so bile objavljene v Pravilniku o spremembah in dopolnitvah pravilnika o določitvi cen za uporabo elektroenergetskih omrežij in kriterijih za upravičenost stroškov (Uradni list RS, št. 109/02).

2.6.3 Rezultati poslovanja reguliranih podjetij za prenos in distribucijo električne energije

Distribucijska in prenosna podjetja so organizirana v skladu z EZ, ki opredeljuje ločeno vodenje poslovanja za vsako izmed energetske dejavnosti oziroma ločeno vodenje energetske dejavnosti od drugih dejavnosti, ki se poleg energetske izvajajo v podjetju.

Distribucijska podjetja tako ločeno vodijo poslovanje za naslednje dejavnosti:

- distribucijo električne energije (GJS),
- upravljanje distribucijskega omrežja (GJS),
- dobavo tarifnim odjemalcem (GJS),
- dobavo upravičenim odjemalcem,
- druge tržne dejavnosti.

Prenosno podjetje ločeno vodi poslovanje za naslednje dejavnosti:

- prenos električne energije (GJS),
- upravljanje prenosnega omrežja (GJS),
- telekomunikacije,
- ICES, Izobraževalni center elektro gospodarstva Slovenije.

Rezultat poslovanja reguliranih podjetij je viden iz spodnje tabele.

	v mio SIT	
	2002	2003
Elektro Celje, d. d.	-635,0	602,2
Elektro Primorska, d. d.	165,8	450,5
Elektro Gorenjska, d. d.	440,6	432,0
Elektro Ljubljana, d. d.	-529,5	703,9
Elektro Maribor, d. d.	-1.585,8	193,8
Skupaj distribucija	-2.143,9	2.382,4
Elektro-Slovenija, d. o. o.	7.129,8	3.738,9
Skupaj	4.985,9	6.121,3

Tabela 7: Čisti poslovni izid podjetij prenosa in distribucije. Vir: podatki podjetij

Tabela prikazuje rezultat poslovanja v posamezni dejavnosti prenosa in distribucije električne energije. Vsa podjetja so izkazala pozitiven poslovni rezultat na ravni podjetja in tudi pozitiven poslovni rezultat v dejavnostih, financiranih iz omrežnine.

2.6.3.1 POSLOVANJE DISTRIBUCIJSKIH PODJETIJ

Distribucijska podjetja so končala poslovno leto 2003 z dobičkom 2382,4 milijona tolarjev, dejavnosti, za katerih reguliranje je pristojna agencija, pa z dobičkom 4240,5 milijona tolarjev. Vsa distribucijska podjetja so na dejavnosti GJS dobava tarifnim odjemalcem izkazala veliko izgubo, ki skupno znaša 6631,1 milijona tolarjev. Vzrok za tako veliko izgubo je zadrževanje cene za tarifne odjemalce, ki ne pokriva nastalih stroškov za električno energijo in cen za uporabo omrežij. Zaradi navedenega se je primanjkljaj v dejavnosti dobava tarifnim odjemalcem kljub določilu EZ o prepovedi navzkrižnega subvencioniranja med posameznimi dejavnostmi nadomeščal s prelivanjem likvidnih sredstev iz drugih dejavnosti in krediti.

v mio SIT				
	UDO, DEE oz. UPO, PEE	DTO	Skupaj GJS	Podjetje
Elektro Celje, d. d.	826,7	-938,0	-111,3	602,2
Elektro Primorska, d. d.	772,7	-1.232,7	-460,0	450,5
Elektro Gorenjska, d. d.	563,3	-912,6	-349,2	432,0
Elektro Ljubljana, d. d.	1.459,6	-2.228,5	-768,9	703,9
Elektro Maribor, d. d.	618,2	-1.319,6	-701,4	193,8
Skupaj distribucija	4.240,5	-6.631,4	-2.390,9	2.382,4

Tabela 8: Rezultat poslovanja distribucijskih podjetij po dejavnostih v letu 2003 Vir: podatki podjetij

Regulirani dejavnosti upravljanje distribucijskega omrežja in distribucija električne energije sta financirani iz omrežnine za distribucijska omrežja. Realizacija prihodka iz omrežnine je bila v primerjavi z načrtovano realizacijo iz regulativnega okvira za leto 2003 višja za 791,6 milijona tolarjev in je posledica večje porabe električne energije od načrtovane.

v mio SIT			
	Regulativni okvir	Realizacija	Indeks (real./reg. okvir)
Elektro Celje, d. d.	7.853,4	8.018,4	102,1
Elektro Primorska, d. d.	6.400,0	6.716,9	105,0
Elektro Gorenjska, d. d.	4.954,2	4.901,5	98,9
Elektro Ljubljana, d. d.	12.445,7	12.793,1	102,8
Elektro Maribor, d. d.	8.968,0	8.983,1	100,2
Skupaj distribucija	40.621,3	41.413,0	101,9

Tabela 9: Primerjava realiziranih in predvidenih prihodkov iz omrežnine v letu 2003 Vir: podatki podjetij in agencija

Rezultat poslovanja reguliranih dejavnosti je ugodnejši od pričakovanega tudi zaradi nižje obračunane amortizacije, in sicer za 1106,9 milijona tolarjev v primerjavi z načrtovanim v regulativnem okviru, ker so podjetja uskladila življenjske dobe istovrstnih osnovnih sredstev, katerih povprečna življenjska doba znaša 39 let. Amortizacija je bila v rezultatih poslovanja upoštevana, kot je vidno iz spodnje tabele.

	v mio SIT		
	Regulativni okvir	Realizacija	Indeks (real./reg. okvir)
Elektro Celje, d. d.	3.228	3.044	94,3
Elektro Primorska, d. d.	2.597	2.331	89,8
Elektro Gorenjska, d. d.	2.024	1.693	83,6
Elektro Ljubljana, d. d.	4.999	4.484	89,7
Elektro Maribor, d. d.	3.732	3.923	105,1
Skupaj distribucija	16.580	15.473	93,3

Tabela 10: Primerjava realizirane in predvidene amortizacije v letu 2003 Vir: podatki podjetij in agencija

2.6.3.2 POSLOVANJE PRENOSNEGA PODJETJA

Prenosno podjetje je končalo poslovno leto s 3738,9 milijona tolarjev dobička, od tega regulirane dejavnosti s 3635,4 milijona tolarjev dobička.

Agencija je v regulativnem okviru za leto 2003 načrtovala 11.591 milijonov tolarjev prihodka iz omrežnine za prenosno omrežje. Zaradi večje porabe električne energije od načrtovane je bil prihodek iz omrežnine večji, in sicer za 4,4 odstotka. Na zelo dober poslovni rezultat v letu 2003 so vplivali dodatni prihodki iz naslova mehanizma čezmejnega trgovanja, ki se upoštevajo pri določitvi omrežnine naslednjega regulativnega obdobja, in razlika med prihodki in stroški iz naslova prednostnega dispečiranja v skupni vrednosti 3136,4 milijona tolarjev ter uspeh podjetja pri nakupu električne energije za izgube v omrežju po znatno nižji ceni, kot je bila priznana v regulativnem okviru. Prav tako je podjetje doseglo dobre rezultate pri omejevanju in obvladovanju stroškov ter pri trženju telekomunikacijskih storitev.

2.6.3.3 INVESTICIJSKA VLAGANJA PODJETIJ ZA PRENOS IN DISTRIBUCIJO ELEKTRIČNE ENERGIJE

Investicijska vlaganja v dejavnostih GJS za prenos in distribucijo električne energije so bila skladno z regulativnim okvirom za leto 2003 načrtovana v višini 21.909,7 milijona tolarjev. Uresničenih investicij je bilo za 23.341 milijonov tolarjev oziroma 6,5 odstotka več, kot je bilo načrtovano.

Za objekte prenosa električne energije je Eles porabil 5780 milijonov tolarjev, kar je 15,3 odstotka nad načrtovanim zneskom v regulativnem okviru. Za graditev objektov distribucije je bilo porabljenih 17.560 milijonov tolarjev, kar je 3,9 odstotka nad načrtom.

Investicijska vlaganja s stopnjo realizacije so prikazana v spodnji tabeli.

Podjetje	Plan po regulativnem okviru	Realizacija	Indeks
Elektro Celje, d. d.	3.282	3.260	99,3
Elektro Gorenjska, d. d.	2.672	2.786	104,3
Elektro Ljubljana, d. d.	4.878	5.636	115,6
Elektro Maribor, d. d.	3.255	3.348	102,9
Elektro Primorska, d. d.	2.808	2.530	90,1
Skupaj distribucija	16.894	17.561	103,9
Elektro-Slovenija, d. o. o.	5.015	5.780	115,3
SKUPAJ	21.910	23.341	106,5

Tabela 11: Realizacija naložb GJS distribucije in prenosa v letu 2003 v primerjavi z regulativnim okvirom Vir: agencija

Na prenosnem omrežju so predvsem obnovljali razdelilne transformatorske postaje, največja dela pa so bila opravljena v RTP Divača. Posodobljen je bil sistem vodenja in nadzora elektroenergetskega sistema. Veliko investicij še ni končanih in se bodo prenesle v leto 2004.

Pri distribucijskem omrežju so vlagali predvsem v gradnjo in rekonstrukcijo sredjenapetostnega in niskonapetostnega omrežja. Vlagali so tudi v širitev 110-kilovoltne omrežja in razdelilne transformatorske postaje na 110-kilovoltne nivoju. Sredstva so bila namenjena predvsem doseganju izboljšanja napetostnih razmer, novim gradnjam zaradi priključitve novih odjemalcev oziroma povečanega odjema starih odjemalcev.

Glavni vir sredstev za investicije reguliranih dejavnosti distribucije in prenosa je bila amortizacija. V prenosu je bilo 65 odstotkov sredstev za investicije iz amortizacije, ostalo pa iz drugih lastnih virov. V distribuciji je bilo iz amortizacije 68 odstotkov denarja za investicije, ostalo pa so bila sredstva iz drugih lastnih sredstev, domačih kreditov in sovlaganj.

Viri financiranja po posameznih podjetjih so prikazani v spodnji tabeli in na sliki 8.

Podjetje	Amortizacija	Druga lastna sredstva	Kredit	Sovlaganja	Skupaj
Elektro Celje, d. d.	2.946	102	0	212	3.260
Elektro Gorenjska, d. d.	1.248	528	899	111	2.786
Elektro Ljubljana, d. d.	3.473	1.145	350	668	5.636
Elektro Maribor, d. d.	2.620	0	200	529	3.348
Elektro Primorska, d. d.	1.631	0	797	102	2.530
Skupaj distribucija	11.918	1.775	2.246	1.622	17.561
Elektro-Slovenija, d. o. o.	3.754	2.026	0	0	5.780
SKUPAJ	15.672	3.801	2.246	1.622	23.341

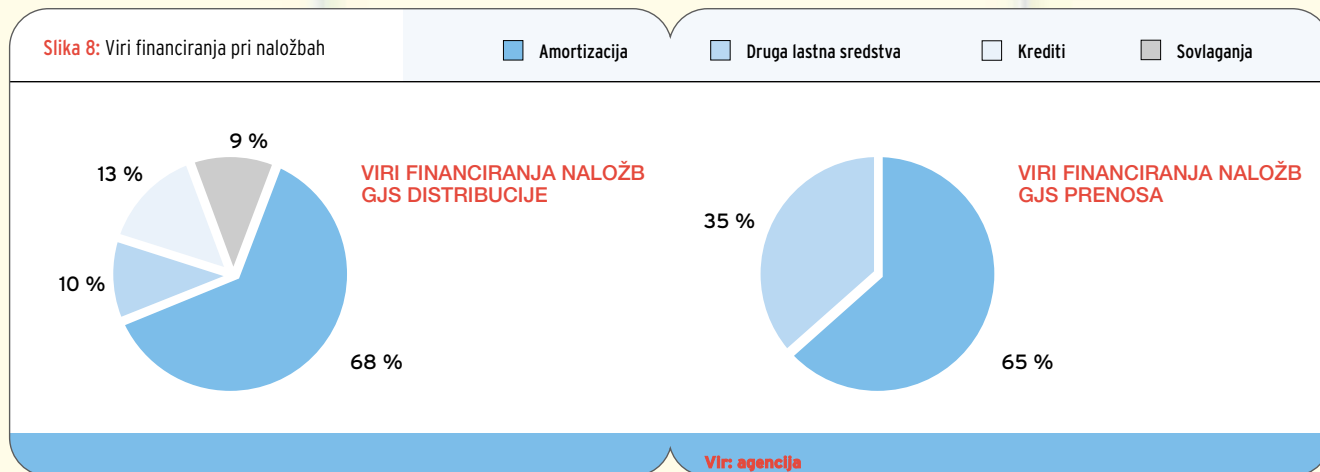
Tabela 12: Viri financiranja naložb v GJS distribucije in prenosa v letu 2003. Vir: agencija

2.6.4 Poslovanje organizatorja trga

Družba Borzen, organizator trga z električno energijo, je končala poslovno leto 2003 s čistim dobičkom 7,1 milijona tolarjev. V letu 2003 je imela 485,5 milijonov tolarjev vseh prihodkov, kar je slaba tretjina več kot v letu 2002. Celotni odhodki so znašali 478,4 milijona tolarjev in so bili glede na leto prej večji za slabih 40 odstotkov.

Kot izvajalec gospodarske javne službe se Borzen financira iz tarife za izvajanje storitev Organizatorja trga z električno energijo, ki jo na podlagi Uredbe o načinu izvajanja GJS organiziranje trga z električno energijo (Uradni list RS, št. 54/00 in 70/03) potrdi Vlada RS. Borzen opravlja dejavnost evidentiranja bilateralnih pogodb električne energije, ki finančno bremeni vse uporabnike omrežja in se poravnava kot sestavni del cene za uporabo omrežja in se ne zaračunava posebej pri prijavi pogodb. Poleg tega opravlja Borzen dejavnosti evidentiranja pogodb na izvozni meji, trgovanja na organiziranem trgu, trgovanje na trgu prednostnega dispečiranja, izvaja avkcije za čezmejne zmogljivosti, kliring bilateralnih pogodb, pa tudi izobraževanje in svetovanje.

Ustanovitelj in 100-odstotni lastnik družbe Borzen je Eles. Organa družbe sta ustanovitelj oziroma edini družbenik in direktor.

2.7 Trg z električno energijo

Z odprtjem trga z električno energijo je električna energija postala tržno blago. Od 15. aprila 2001 energetska zakonodaja v Sloveniji omogoča, da lahko odjemalci, ki presegajo priključno moč 41 kW na enem odjemnem mestu, prosto izbirajo svojega dobavitelja. Ostali odjemalci, ki jih EZ uvršča med tarifne odjemalce, pa nimajo možnosti proste izbire dobavitelja. Njim so dobavo električne energije v letu 2003 v skladu s tarifnim sistemom zagotavljala podjetja distribucije v okviru dejavnosti GJS dobave električne energije tarifnim odjemalcem.

Možnost, da lahko upravičeni odjemalci prosto izbirajo dobavitelja na trgu, je pri dobavi energije povzročila potencialno konkurenco med obstoječimi distribucijskimi podjetji.

V strukturi slovenskega trga z električno energijo ločimo trgovanje na debelo in trgovanje na drobno. Prvo je trgovanje v ožjem pomenu besede, torej nakup in prodaja električne energije, namenjene nadaljnji prodaji. Večina trgovanja v Sloveniji pa je na drobno, se pravi nakup ali prodaja električne energije za dobavo končnemu odjemalcu. Trgovanje na drobno se deli na dvostransko trgovanje in trgovanje na borzi z električno energijo, v Sloveniji na Borzenu.

2.7.1 Dvostransko trgovanje z električno energijo

Upravičeni odjemalci, priključeni na distribucijsko omrežje, so električno energijo kupovali na domačem trgu pri različnih dobaviteljih, večinoma na podlagi letnih pogodb. Odjemalci, priključeni na prenosno omrežje, in večji distribucijski odjemalci pa so del potreb po električni energiji pokrili tudi iz uvoza, in sicer na podlagi razpisov prostih zmogljivosti na prenosnem omrežju za leto 2003.

Upravičeni odjemalci na prenosnem omrežju ter dobavitelji upravičenim odjemalcem na distribucijskem omrežju in tarifnim odjemalcem so večino električne energije prevzemali od največjih ponudnikov oziroma proizvajalcev električne energije, kot sta HSE, ki združuje večino proizvajalcev, in od NEK, katere energijo trži ELES GEN. Cene in količine so bile dogovorjene v pogodbah za leto 2003. Preostalo energijo za potrebe odjemalcev in pokrivanje izgub v omrežju so prejela distribucijska podjetja od kvalificiranih proizvajalcev ali pa so jo kupovala na organiziranem trgu električne energije (dnevni trg in trg prednostnega dispečiranja). Na organiziranem trgu so kupovala ali prodajala zlasti manjkajoče oziroma presežne količine električne energije.

Zaradi sorazmerno zaprtega domačega trga na področju oskrbe z električno energijo (ponudbo in ceno električne energije sta zaradi prevladujočega deleža krojila HSE in NEK) tudi prodajne cene pri različnih dobaviteljih niso bile tako različne, da bi odjemalci množično menjavali dobavitelje. Za zamenjave dobaviteljev so se odjemalci odločali večinoma v primerih, ko so se odločili za enega dobavitelja za oskrbo na geografsko različnih lokacijah v Sloveniji ali pa so izbirali dobavitelja na podlagi javnih razpisov in ocenjevanja ponujenih referenc dobaviteljev. V letu 2002 je bilo 138 menjav dobavitelja, v letu 2003 pa so bile menjave pogostejše in jih je bilo kar 836. Po podatkih upravljavcev distribucijskih podjetij je bilo največ menjav v prvem četrtletju, ko so odjemalci podpisovali nove letne pogodbe.

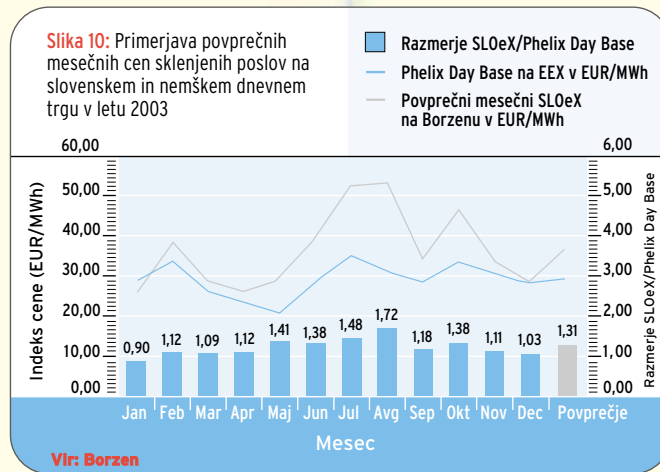
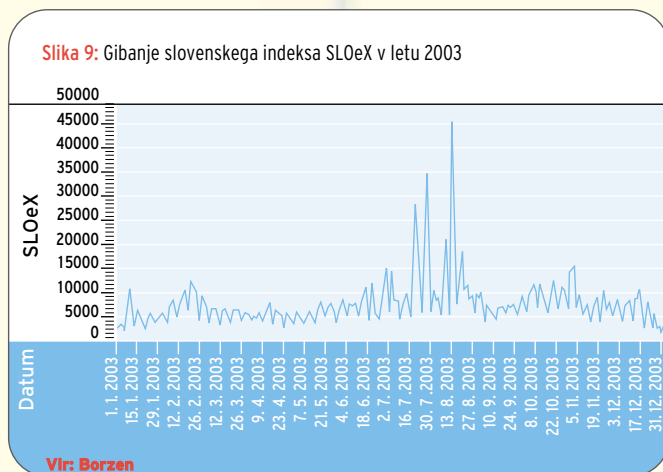
2.7.2 Trgovanje na organiziranem trgu

V letu 2003 je organizirani trg električne energije predstavljal trgovanje na dnevnem trgu električne energije. Organizator trga predstavlja rezultate trgovanja na dnevnem trgu s količinami in cenami sklenjenih poslov ter indeksom SLOeX.

Udeleženci so na dnevnem trgu trgovali s 27 različnimi produkti, največ pa s produktom pasovne energije, ki je zavzemala 94,18-odstotni delež v skupni količini prodane električne energije. Glede na izjemno velik delež trgovanja s produktom pasovne energije je slovenski indeks SLOeX v letu 2003 praktično odražal ceno sklenjenih poslov s tem produktom. Povprečni letni indeks SLOeX je bil višji od enotnega tečaja pasovne energije samo za 0,16 odstotka.

V primerjavi z letom 2002 se je skupna količina prodane električne energije v letu 2003 zvišala za 45 odstotkov. Skupno je bilo prodanih 386.919 MWh. To pomeni 3,11-odstotni delež glede na celotno porabo električne energije v Sloveniji. Podobno kot celotna količina prodane električne energije v letu 2003 se je zvišal tudi indeks SLOeX, in sicer za 52 odstotkov glede na vrednost indeksa SLOeX 8631, doseženo v letu 2002. Slika 9 prikazuje gibanje dnevnega indeksa SLOeX v letu 2003.

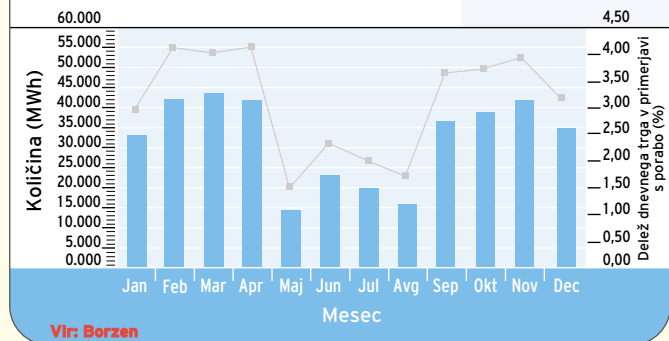
Na sliki 9 so vidne najvišje vrednosti indeksa SLOeX, dosežene v poletnih mesecih, ki odražajo visoke cene v tem obdobju kot posledico pomanjkanja ponudbe električne energije. Vzrok za pomanjkanje ponudbe je bil v visokih poletnih temperaturah in manjših količinah padavin, kar je znižalo gladine rek in vplivalo na manjšo proizvodnjo hidroelektrarn in NEK. Dodatno so na znižanje proizvodnje vplivali redni letni remonts na nekaterih proizvodnih objektih. Maksimalno vrednost je indeks SLOeX dosegel 12. avgusta, in sicer 46.779 indeksnih točk. Tega dne sta bila dosežena tudi maksimalna enotna tečaja pasovne energije, ki je znašal 44.950 tolarjev na MWh, in trapezne energije, ki je znašal 60.500 tolarjev na MWh. Minimalni indeks SLOeX 2750 je bil dosežen 5. januarja.

V prvi polovici leta 2003 se je na dnevem trgu zaznalo večje zvišanje količin prodane električne energije, v drugi polovici leta pa so se količine prodane električne energije znižale. Vzrok za znižanje je bil v pomanjkanju ponudbe električne energije na dnevem trgu. Na dogajanje na dnevem trgu je v letu 2003 pomembno vplival tudi podpis meddržavnega sporazuma o dobavi električne energije iz NEK med Slovenijo in Hrvaško. Z 19. aprilom je Hrvaška ponovno začela prejemati polovico električne energije, proizvedene v NEK, Slovenija pa je postala neto uvoznica električne energije. To se je izražalo v izrazito manjši ponudbi električne energije in zvišanih cenah sklenjenih poslov na dnevem trgu. Cene sklenjenih poslov na slovenskem dnevem trgu so bile po tem datumu precej višje od cen sklenjenih poslov na nemški borzi električne energije EEX. Razlike so prikazane na sliki 10.

Cene na slovenskem dnevem trgu so bile povprečno kar za 31 odstotkov višje od cen prodane električne energije na nemškem trgu. Povprečna mesečna cena je bila samo v januarju na slovenskem dnevem trgu nižja od cene na nemškem dnevem trgu. V letu 2003 je bilo zanimivo gibanje povprečne mesečne cene, ki je na obeh dnevih trgih dosegla maksimalno vrednost v poletnih mesecih, kar se razlikuje od gibanja cene v preteklih letih, ko je dosegla maksimum v zimskih mesecih. Doseženi maksimum cen v vročih poletnih mesecih opozarja na pomanjkanje ponudbe električne energije v tem obdobju, ko se v elektroenergetskem sistemu opravljajo nekateri redni remonts, poraba električne energije pa se zaradi vse večje uporabe klimatskih naprav povečuje. Druga zanimivost pri primerjavi gibanja cen na obeh trgih je večja razlika med maksimalno in minimalno mesečno ceno na domačem dnevem trgu, saj je ta razlika na slovenskem trgu znašala 27,53 evra na MWh, kar je za 86 odstotkov več od razlike cen na nemškem dnevem trgu.

Slika 11: Mesečne količine prodane električne energije na dnevnem trgu v letu 2003 in deleži količin prodane električne energije na dnevnem trgu v primerjavi s celotno porabo električne energije

Na sliki 11 je prikazan delež dnevnega trga v primerjavi s celotno porabo električne energije v Sloveniji. Povprečni letni delež prodane količine na dnevnem trgu znaša 3,11 odstotka, preostali delež, 96,89 odstotka, pa predstavljajo bilateralne pogodbe.

Čeprav je bilo delovanje dnevnega trga v primerjavi z letom 2002 uspešno, so nekatere ovire onemogočale, da bi bile količine prodane električne energije na dnevnem trgu še večje.

Najpomembnejši dejavniki, ki so ovirali delovanje dnevnega trga, so bili:

- obračun odstopanj po enotni dnevni ceni,
- dodeljevanje omejenih čezmejnih prenosnih zmogljivosti,
- pomanjkanje ponudbe električne energije.

2.7.3 Dostop do omrežja in odpravljanje prezasedenosti na distribucijskem in prenosnem omrežju v Sloveniji

V letu 2003 je bil dostop do omrežja v Sloveniji pravno in dejansko mogoč za vse upravičene odjemalce in proizvajalce električne energije. Med upravičene odjemalce so po EZ spadali tudi izvajalci dejavnosti distribucije električne energije. Dostop znotraj in do slovenskega omrežja je bil urejen z reguliranim dostopom tretje strani.

Upravljevalec prenosnega ali distribucijskega omrežja je odločal o dostopu do omrežja v Sloveniji na podlagi merila vrstnega reda prispetja prijav za dostop do prenosnega omrežja. To merilo je veljalo za celotno slovensko prenosno in distribucijsko omrežje razen za dele, za katere to problematiko urejajo drugi predpisi. Ti deli omrežja, za katere je dostop do omrežja urejen drugače, so v Republiki Sloveniji le čezmejne prenosne poti, ki so redno ali občasno prezasedene, kar EZ imenuje prenatrpanost.

V letu 2003 v omrežju Slovenije omejitev ni bilo in omrežje ni bilo prezasedeno. Vsi upravičeni odjemalci in proizvajalci z električno energijo so lahko dobili dostop do prenosnega in distribucijskega omrežja.

2.7.4 Dostop do čezmejnih prenosnih zmogljivosti in odpravljanje prezasedenosti na prenosnem omrežju

Za delovanje trga je pomembna ureditev dostopa do čezmejnih prenosnih zmogljivosti in njihova alokacija oziroma dodeljevanje, ki omogoča sodelovanje tujih udeležencev na trgu, uvoz in izvoz električne energije ter zato povečanje števila ponudnikov na strani povpraševanja in ponudbe električne energije.

Leto 2003 je bilo glede dostopa do čezmejnih prenosnih zmogljivosti in zato za čezmejno trgovanje z električno energijo eno prelomnih, saj je s 1. januarjem istega leta Slovenija postala del enotnega evropskega elektroenergetskega trga, v katerem veljajo enotna in nediskriminacijska pravila za plačilo uporabe omrežja pri čezmejnem trgovanju z električno energijo. S tem datumom je Eles postal član poravnalnega mehanizma ETSO-CBT, v okviru katerega nacionalni sistemski operaterji medsebojno poravnajo stroške, ki jih v posameznih prenosnih omrežjih povzročajo pretoki električne energije, ki so posledica čezmejnih izmenjav.

Na področjih, ki jih pokrivajo sistemski operaterji, člani poravnalnega mehanizma ETSO-CBT, je v letu 2003 veljalo, da se je za izvoz iz katerekoli države članice mehanizma v drugo članico plačevala enotna cena prenosa čez mejo, in sicer 0,5 evra za MWh. V primeru uvoza električne energije iz države nečlanice mehanizma v državo članico pa je enotna cena znašala en evro za MWh. Nujna posledica vstopa Elesa v poravnanli mehanizem je bila tudi sprememba tarifnih postavk v ceniku za uporabo omrežij za trgovanje čez mejo RS, ki je sestavni del Pravilnika o določitvi cen za uporabo elektroenergetskih omrežij in kriterijih za upravičenost stroškov, ki ga izdaja agencija. Tako je agencija izdala Pravilnik o spremembi pravilnika o določitvi cen za uporabo elektroenergetskih omrežij in kriterijih za upravičenost stroškov, ki je začel veljati 1. februarja 2003. Ta pravilnik določa plačila za uporabo omrežja pri čezmejnem trgovanju v skladu z določili sporazuma o poravnalnem mehanizmu ETSO-CBT.

Dejavnosti na področju čezmejnega poravnalnega mehanizma ETSO-CBT so se nadaljevale tudi med letom. Predstavniki agencije so sodelovali na zasedanjih Firenškega foruma energetskih regulatorjev, ki je glede poravnalnega mehanizma ETSO-CBT za leto 2004 sprejel odločitev o ukinitvi plačila 0,5 evra za vsako napovedano MWh pretoka iz ene države članice mehanizma v drugo članico mehanizma. Predstavniki sistemskih operaterjev, združenih v evropskem združenju ETSO, so 19. decembra 2003 podpisali sporazum o poravnalnem mehanizmu za leto 2004. Med podpisniki sporazuma je bil tudi Eles, zato je morala agencija ustrezno prilagoditi cene za uporabo omrežja pri čezmejnem trgovanju z električno energijo. Določila omenjenega sporazuma so bila vnesena v Pravilnik o določitvi cen za uporabo elektroenergetskih omrežij in kriterijih za upravičenost stroškov, ki je bil objavljen 30. decembra 2003 (Uradni list RS, št. 134/03).

Dodeljevanje dostopa do čezmejnih prenosnih zmogljivosti in mehanizme za odpravljanje prezasedenosti je uredil Pravilnik o načinu in pogojih dodeljevanja ter kriterijih za dostop do čezmejnih prenosnih zmogljivosti, ki ga je Eles izdal 29. novembra 2002. Ta pravilnik velja za dostop do vseh treh sosednjih omrežij – Italije, Avstrije in Hrvaške. V primeru prezasedenosti so se čezmejne prenosne zmogljivosti primarno dodeljevale na podlagi razpisov in uporabe netržnega merila »pro rata« oziroma sorazmernega sistema razdeljevanja zmogljivosti. Pridobljena pravica za uporabo zmogljivosti ni bila prenosljiva.

Temu pravilniku so sledili razpisi za čezmejne prenosne zmogljivosti na slovenskih mejah z Italijo (izvoz) in Avstrijo (uvoz).

2.7.4.1 DODELJEVANJE ČEZMEJNIH PRENOSNIH ZMOGLJIVOSTI IN ČEZMEJNO TRGOVANJE Z ELEKTRIČNO ENERGIJO

V letu 2003 so imeli dostop do čezmejnih prenosnih poti upravičeni odjemalci ali proizvajalci, ki so pridobili zmogljivosti na razpisih ob koncu leta 2002. Razpisi so bili objavljeni za dostop do omrežja za izvoz v Italijo za leta 2003 do 2005, za dostop do omrežja za izvoz v Italijo za leto 2003 in za dostop do omrežja za uvoz iz Avstrije.

Razpis za uvoz električne energije čez avstrijsko-slovensko mejo v letu 2003 je obsegal čezmejne zmogljivosti za 130 MW razpoložljivih prenosnih zmogljivosti za vseh 12 mesecev leta 2003. Uporaba zmogljivosti je bila brezplačna. Po izdaji pravilnika je Eles izdal tudi razpis, v katerem je bil reguliran izvoz v okviru 110 MW razpoložljivih avstrijskih prenosnih zmogljivosti.

Za dodelitev čezmejnih prenosnih zmogljivosti na hrvaško-slovenski meji razpisa ni bilo. Na tej meji ni realnih omejitev v prenosu, veljalo pa je načelo vzajemnosti.

Razpis za izvoz električne energije v Italijo v obdobju 2003–2005 je zajemal slovenski del razpoložljivih prenosnih zmogljivosti na slovensko-italijanski meji, kar znaša 190 MW. Polovica teh zmogljivosti, torej 95 MW, se razporedi za obdobje od 1. januarja 2003 do 31. decembra 2005, preostalih 95 MW pa se razporedi za leto 2003.

Na vseh teh razpisih je dobilo dostop do čezmejnih prenosnih poti 16 upravičenih odjemalcev in pet proizvajalcev električne energije. V letu 2003 je bilo zelo pomembno tudi dodeljevanje nezagotovljenih čezmejnih prenosnih zmogljivosti. Gre za dodeljevanje zmogljivosti, ki načeloma pripadajo sistemskemu operaterju in so namenjene zagotavljanju varnega obratovanja elektroenergetskega sistema. Kadar sistemski operater presodi, da teh zmogljivosti ne bo potreboval v celoti, jih lahko dodeli uporabnikom omrežja za njihove komercialne potrebe. Ti uporabniki pa morajo upoštevati, da so jim lahko zmogljivosti nenadoma odvzete, če jih bo potreboval sistemski operater.

Nezagotovljene prenosne zmogljivosti 100 MW na slovensko-italijanski meji so bile dodeljene po merilu vrstnega reda v zadnjih dneh leta 2002. Eles je nato v začetku leta 2003 izdal Pravilnik o dodeljevanju nezagotovljenih čezmejnih prenosnih zmogljivosti. Temu pravilniku je sledil Razpis za nezagotovljene zmogljivosti 100 MW na slovensko-italijanski meji za izvoz v Italijo v obdobju od 22. marca do 31. decembra 2003. Razpis se je nanašal na 100 MW prekinljivih zmogljivosti na slovensko-italijanski meji. Razpisane in dodeljene so bile čezmejne prenosne zmogljivosti 50 MW na mesec. Trideset MW zmogljivosti je bilo rezerviranih za izvoz slovenskih proizvajalcev električne energije (brez proizvajalcev s statusom prednostnega dispečiranja), 20 MW je bilo rezerviranih za tranzit na slovensko-italijanski meji. Uporaba čezmejnih zmogljivosti je bila brezplačna.

Razpisi za čezmejne prenosne zmogljivosti za leto 2004 so bili objavljeni v novembru, dodeljevanje pa je bilo opravljeno v decembru 2003. Na razpisu za izvoz v Italijo je dobilo dostop do prostih prenosnih zmogljivosti pet slovenskih proizvajalcev električne energije, na razpisu za uvoz iz Avstrije pa 21 slovenskih upravičenih odjemalcev.

V nadaljevanju so navedeni tudi rezultati prej omenjenih alokacij čezmejnih prenosnih zmogljivosti, ki so bile izvedene decembra 2002 za leta 2003, 2004 in 2005:

- Vse razpoložljive zagotovljene čezmejne prenosne zmogljivosti na slovensko-italijanski meji, s katerimi je razpolagal Eles, so bile dodeljene podjetjem v sestavi največjega slovenskega proizvajalca električne energije. Te zmogljivosti so znašale 190 MW za leto 2003 in 95 MW za leti 2004 in 2005.
- V delu zagotovljenih čezmejnih prenosnih zmogljivosti na slovensko-italijanski meji, s katerim je razpolagal italijanski upravljavec prenosnega omrežja GRTN, so različni slovenski dobavitelji pridobili prenosno zmogljivost ravno tako, kakor jo je dodeljeval Eles, in dobavljali električno energijo v Italijo.
- V delu uvoznih čezmejnih prenosnih zmogljivosti na slovensko-avstrijski meji, s katerimi je razpolagal Eles, je eden od največjih slovenskih upravičenih odjemalcev, priključen na prenosno omrežje, pridobil 79 MW, preostali štirje pa skupaj 15 MW. Upravičeni odjemalci na distribucijskih omrežjih so pridobili: eden 10 MW, nekateri drugi nekaj MW ali le tega.
- V delu uvoznih čezmejnih prenosnih zmogljivosti na slovensko-avstrijski meji, s katerimi je razpolagal avstrijski upravljavec prenosnega omrežja APG, so slovenski kandidati pridobili tudi več kot polovico razpoložljivih čezmejnih prenosnih zmogljivosti.
- Iz rezultatov uvoznega razpisa je vidno, da so pretežni del čezmejnih prenosnih zmogljivosti in s tem pravice do uvoza cenejše električne energije čez avstrijsko-slovensko mejo pridobila podjetja, ki so v večinski državni lasti.

Drugi dobavitelji, ponudniki in velika večina upravičenih odjemalcev zaradi razpisnih pogojev niso imeli možnosti pridobiti ČPZ na razpisih.

Izmenjave električne energije s sosednjimi državami delimo na pogodbene in fizične. Pogodbene izhajajo iz sklenjenih pogodb na trgu električne energije, fizične izmenjave pa so seštevek odčitkov števecov električne energije na čezmejnih povezovalnih vodih. V letu 2003 je znašal pogodbeni izvoz iz Slovenije 3845 GWh, fizični izvoz pa 6675 GWh. Slovenski uporabniki so v tem letu pogodbeno uvozili 3996 GWh električne energije, fizični pretok pa je znašal 6794 GWh. Razlike v podatkih so posledica fizičnih tranzitov električne energije čez slovensko ozemlje, upoštevati pa je treba tudi to, da je jedrska elektrarna na ozemlju Republike Slovenije, zato tudi hrvaški del v njej proizvedene električne energije prispeva k fizičnemu izvozu iz Slovenije. Na fizične pretoke električne energije po prenosnem omrežju vplivajo tudi vzporedni in zančni pretoki moči.

2.8 Dobava električne energije

Od 1. januarja 2003 je slovenski trg z električno energijo odprt tudi za čezmejno trgovanje, v resnici pa so imeli slovenski dobavitelji in odjemalci zelo omejene možnosti izbire. K ponudbi na trgu so prispevali tudi ponudniki, ki so pridobili ČPZ v okviru kvot, s katerimi razpolagajo upravljavci sosednjih prenosnih omrežij.

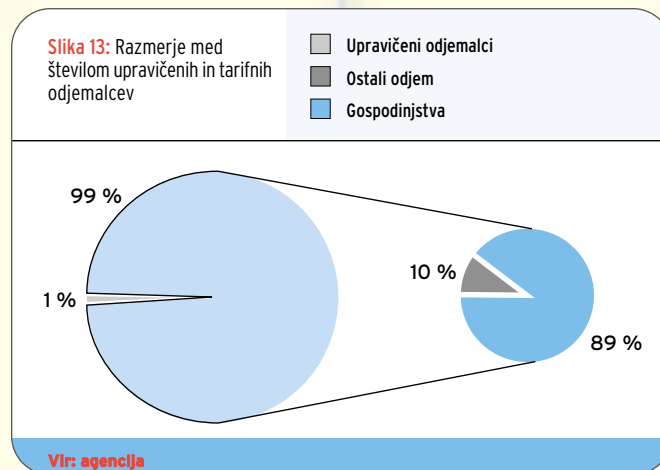
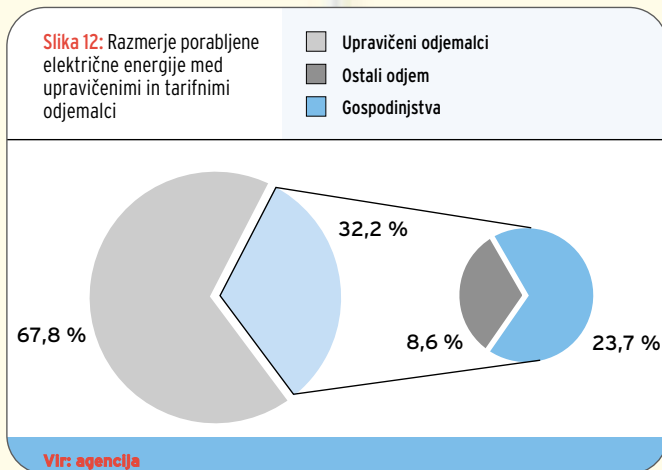
Izmed slovenskih virov so dobavitelji lahko izbirali med ponudniki energije HSE, ELES GEN (podjetje, ki ima pravico do prodaje polovice električne energije, proizvedene v NEK), nakupom energije iz naslova prednostnega dispečiranja ter nakupom na Borzenu. Zaradi poenostavitve zanemarjamo nakup električne energije od proizvajalcev, priključenih na distribucijsko omrežje, pri čemer moramo ločiti kvalificirane proizvajalce in nekvalificirane proizvajalce, ki proizvajajo električno energijo predvsem za lastne potrebe.

Pri tem je pomembno, da zaradi razlik v tehnologiji in strukturi proizvodnje konkurenca med proizvajalcema HSE in Nuklearno elektrarno Krško (NEK) ni mogoča. Podjetji, ki imata različni tehnologiji proizvodnje električne energije, si na slovenskem trgu, za katerega so značilne omejitve dostopa do čezmejnih prenosnih zmogljivosti, ne moreta konkurirati. Tekoči proizvodni stroški se močno razlikujejo, NEK oziroma ELES GEN kot izključno pasovni proizvajalec in hkrati enota, ki je nujno stalno v pogonu, pa sama ni zmoгла zagotavljati polne oskrbe svojim odjemalcem. Če ne upoštevamo proizvajalcev prednostno dispečirane energije, ki imajo poseben režim proizvodnje in prodaje, je HSE praktično edino podjetje, ki lahko na slovenskem trgu poleg pasovne energije ponuja še trapezno, nočno in urno energijo, zagotavlja večino sistemskih storitev in izravnava odstopanja z lastnimi proizvodnimi zmogljivosti. Zato je bil HSE v letu 2003 najpomembnejši ponudnik na trgu na debelo.

Termoelektrarna Trbovlje in Termoelektrarna Toplarna Ljubljana sta 80 odstotkov energije prodali na avkciji za vse leto 2003 vnaprej (približno 800 GWh), pretežni del preostale količine pa je bil prodan na organiziranem trgu ali izvožen. To pomeni, da upravičeni odjemalci, razen distribucijskih podjetij, niso sklepali neposrednih dvostranskih pogodb za nakup energije teh dveh proizvajalcev. Predvidevamo, da sta bila ta nakup in prodaja organizirana in zahtevana na ravni države. Edini kupci so bila distribucijska podjetja, nakupna cena pa je bila znatno višja od tržne cene. Tako ta dva proizvajalca nista nastopala na trgu na drobno.

Borzen zaradi težav z likvidnostjo trga z električno energijo ni mogel biti zanesljiv vir električne energije po konkurenčnih cenah. V letu 2003 je podjetjem distribucije v povprečju primanjkovalo električne energije, kar pomeni, da so morala znaten del energije kupovati na nelikvidnem slovenskem trgu. To je povzročilo dvig cen pasovne energije na Borzenu glede na leto 2002 za približno 48 odstotkov.

Možnost izbire tujega dobavitelja je bila odvisna od pridobitve čezmejnih prenosnih zmogljivosti, pri čemer so slovenske dobavitelje v letu 2003 omejevala pravila glede dostopa do čezmejnih prenosnih zmogljivosti.

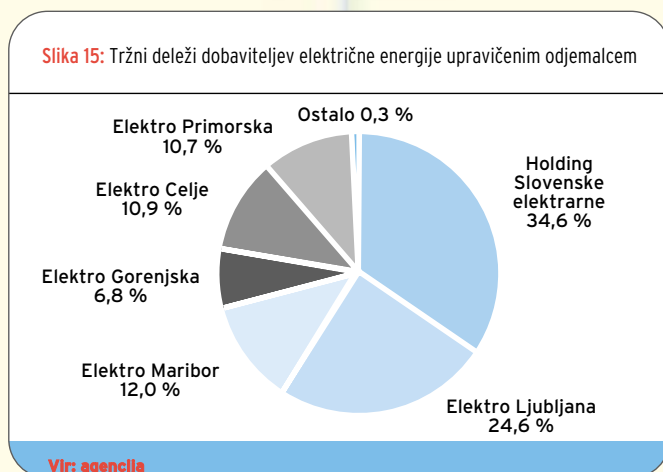
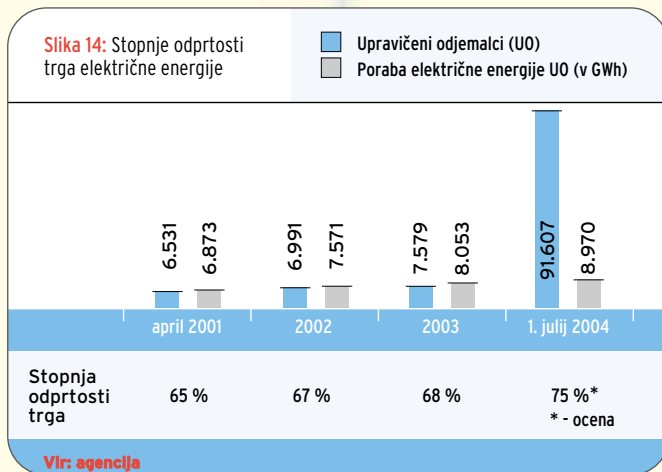
2.8.1 Stopnja odprtosti trga z električno energijo

Od formalnega odprtja trga z električno energijo 15. aprila 2001 pa do konca leta 2003 se pogoji za odprtost trga v Sloveniji niso spremenili. Mejo med upravičenimi odjemalci in tarifnimi odjemalci, med katere sodita dve skupini – gospodinjski odjem in ostali odjem – določa EZ. Odjemalcem, ki imajo več kot 41 kW priključne moči na enem odjemnem mestu, daje zakon možnost proste izbire dobavitelja. V skupino upravičenih odjemalcev se uvrščajo:

- vsi neposredni odjemalci na visokonapetostnem oziroma prenosnem omrežju,
- vsi odjemalci na sredjenapetostnem omrežju,
- odjemalci na nizkonapetostnem omrežju, ki imajo več kot 41 kW priključne moči.

Upravičeni odjemalci so na podlagi sklenjenih pogodb o dobavi v letu 2003 porabili 8053 GWh električne energije, kar je 67,8 odstotka celotne porabe v Sloveniji. Od 850.617 evidentiranih odjemalcev električne energije v Sloveniji je v letu 2003 imelo možnost izbire dobavitelja 7579 odjemalcev. Razmerja porabe in števila odjemalcev prikazujeta sliki 12 in 13.

Direktiva EU 2003/54/EC predvideva postopno odpiranje trga, in to do 1. julija 2004 za vse odjemalce, ki ne uporabljajo električne energije za gospodinjske namene, in do 1. julija 2007 tudi za gospodinjske odjemalce. Z uskladitvijo EZ z evropsko direktivo se bo trg v Sloveniji povečal za približno tisoč GWh električne energije, kolikor je porabijo na leto ostali odjemalci na nizki napetosti. S tem se bo stopnja odprtosti trga povečala na 75 odstotkov (slika 14).

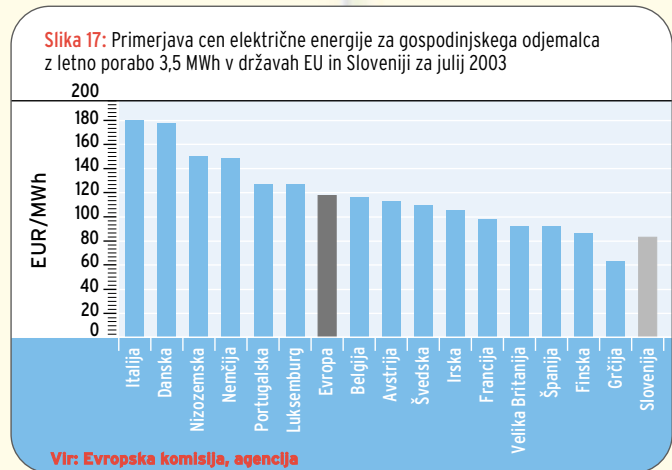
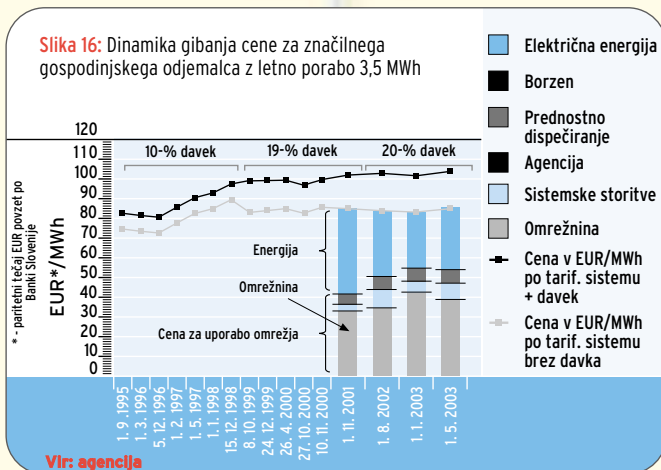

2.8.2 Dobavitelji električne energije

Dobavitelji električne energije so lahko trgovci, zastopniki oziroma posredniki ali proizvajalci električne energije, ki imajo ustrezno licenco. V letu 2003 je 75 podjetij imelo licenco za trgovanje z električno energijo, 48 za posredovanje oziroma zastopstvo in skupno 392 za proizvodnjo električne energije (od tega 356 za male hidroelektrarne).

Upravičenim odjemalcem, priključenim na prenosno omrežje, je električno energijo dobavljal isti dobavitelj. Upravičenim odjemalcem, priključenim na distribucijsko omrežje, pa je električno energijo dobavljalo osem dobaviteljev oziroma trgovcev.

Po tržnem deležu so bili HSE in distribucijska podjetja večinski dobavitelj električne energije upravičenim odjemalcem (slika 15). Večina odjemalcev je v letu 2003 obdržala dotedanjega dobavitelja.

2.8.3 Cene električne energije v RS leta 2003

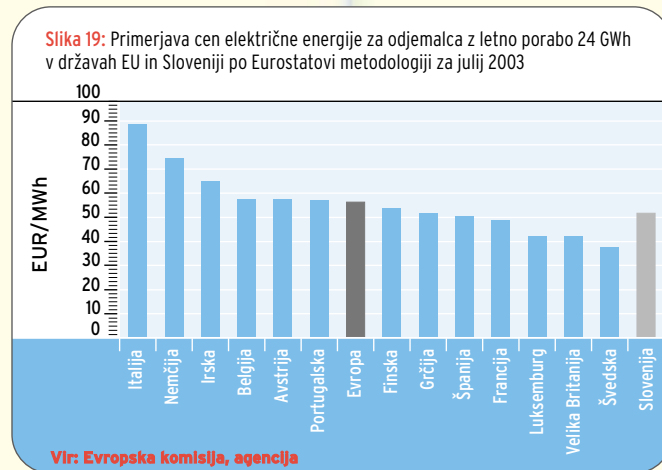
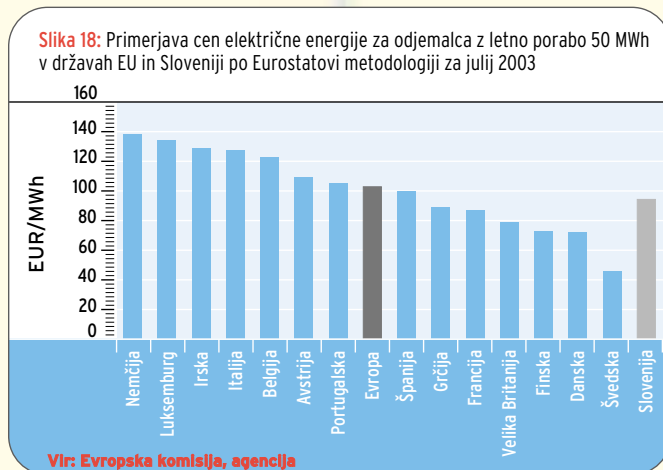
Cena električne energije pri končnih odjemalcih je sestavljena iz cene za energijo in cene za uporabo omrežja. Upravičenim odjemalcem se je cena za energijo oblikovala na tržni podlagi, pri tarifnih odjemalcih pa je bila vključena v ceno, ki jo je določala Vlada RS. Ceno za uporabo omrežij za vse odjemalce je določila agencija.

2.8.3.1 CENE ELEKTRIČNE ENERGIJE ZA TARIFNE ODJEMALCE

Cene električne energije za tarifne odjemalce so se na podlagi Uredbe o določitvi najvišjih tarifnih postavk za prodajo električne energije za tarifne odjemalce, ki jo je sprejela Vlada RS (Uradni list, št. 39/03) 1. maja 2003, povečale za 3,9 odstotka. Cena, ki jo sprejema vlada za tarifne odjemalce, vključuje tudi ceno uporabe omrežja.

Z upoštevanjem letne prodaje električne energije vsem tarifnim odjemalcem je povprečna cena kWh za te odjemalce znašala 19,63 tolarja oziroma 8,3 centa. Primerjava gibanja cen v posameznih letih je prikazana na sliki 16. Ta prikazuje dinamiko rasti cen za tarifnega odjemalca, ki je značilni gospodinjstvi odjemalec z letno porabo 3,5 MWh.

Zanimiva je tudi prikazana primerjava cen električne energije za značilnega gospodinjstvega odjemalca v Sloveniji s cenami v državah Evropske unije za mesec julij 2003 po Eurostatovi metodologiji (slika 17). Primerjane so cene brez davka na dodano vrednost. Iz primerjave je vidno, da cene za gospodinjstve odjemalce precej zaostajajo za povprečnimi cenami v državah članicah EU. Za značilnega gospodinjstvega odjemalca v Sloveniji je bila cena električne energije kar za 29 odstotkov nižja od povprečne cene takšnega odjemalca v državah članicah EU. Prikazane so cene brez davka na dodano vrednost.

2.8.3.2 CENE ELEKTRIČNE ENERGIJE ZA UPRAVIČENE ODJEMALCE

Upravičeni odjemalci so lahko prosto izbirali dobavitelja električne energije. Cena za električno energijo je bila pogodbeno dogovorjena v letnih pogodbah. Odvisna je bila od napovedanih količin ter dinamike porabe električne energije in odstopanj od napovedi.

Na slikah 18 in 19 sta prikazani primerjavi cen električne energije v državah EU in Sloveniji za dve značilni skupini industrijskih odjemalcev, priključenih na srednje- oziroma nizkonapetostno omrežje. V cene so vključeni vsi dodatki brez davka na dodano vrednost.

Primerjava cen kaže, da je končna cena električne energije za industrijske odjemalce v Sloveniji v letu 2003 zaostajala za povprečnimi cenami v državah EU za šest do osem odstotkov.

2.9 Kakovost oskrbe z električno energijo

Kakovost oskrbe z električno energijo izhaja iz zaveze odjemalcu električne energije, da:

- je električna energija na voljo takrat, ko jo odjemalec potrebuje, kar je pogojeno s stalnostjo oziroma neprekinjenostjo napajanja,
- vse naprave delujejo varno in zadovoljivo, kar je pogojeno s kakovostjo napetosti.

Kakovost oskrbe v skladu s poročilom, ki ga je izdala delovna skupina za kakovost napajanja pri Svetu evropskih regulatorjev z naslovom Drugo primerjalno poročilo o kakovosti napajanja z električno energijo v septembru leta 2003, delimo na:

- kakovost storitev (ali komercialno kakovost), ki se nanaša na razmerje med dobaviteljem (za tarifne odjemalce) oziroma upravljavcem omrežja in odjemalcem ter se deli na splošne in individualne standarde;
- neprekinjenost (zanesljivost) dobave, ki se nanaša na število in trajanje prekinitev pri odjemalcu;
- kakovost napetosti, ki se nanaša na tehnične karakteristike napetosti, merljive na odjemalčevem prevzemno-predajnem mestu.

Uredba o splošnih pogojih za dobavo in odjem električne energije (Uradni list RS, št. 117/02 in 21/03), ki je začela veljati 1. marca 2003, predpisuje pogoje za priključitev uporabnikov na omrežje ter obveznosti in odgovornosti dobaviteljev oziroma upravljavcev omrežja v zvezi z zagotavljanjem neprekinjene dobave električne energije.

Uredba dopušča, da se uporabnik in upravljavec omrežja pogodbeno dogovorita za nestandardno kakovost električne energije in druge posebne pogoje priključitve (na primer rezervno napajanje). Upravljavec omrežja mora en izvod sklenjene pogodbe poslati agenciji. Ta v letu 2003 ni prejela nobene podpisane pogodbe o nestandardni kakovosti električne energije.

Uredba določa najpomembnejše elemente kakovosti storitev, na primer čas, v katerem mora upravljavec omrežja in izvajalec prenosa ali izvajalec distribucije električne energije začeti ugotavljati vzroke okvar v sistemu, odpraviti okvaro, zamenjati stikalno uro in drugo.

Uredba v 7. členu določa glavne elemente neprekinjenosti dobav, in sicer skupno število in trajanje nenapovedanih kratkotrajnih in dolgotrajnih prekinitev na prevzemno-predajnem mestu. Predpisano je tudi največje dovoljeno število napovedanih prekinitev. Uredba dopušča tudi drugačen dogovor med upravljavcem omrežja in odjemalcem. Število in trajanje prekinitev se sicer meri z indeksi.

Uredba določa, da se za ocenjevanje kakovosti električne napetosti uporablja slovenski standard SIST EN 50160. Zahteva tudi vzpostavitev stalnega spremljanja kakovosti napetosti in letno poročilo z analizo motenj, določitvijo teženj in primerjavo z načrtovano kakovostjo. Takšno poročilo mora biti poslano tudi agenciji, ki pričakuje prvo tovrstno poročilo v letu 2004. Poročila o številu izdanih izjav o skladnosti kakovosti napetosti oziroma izjav o neskladju kakovosti napetosti agencija ni prejela.

Agencija pa je dobila nekaj podatkov, ki se nanašajo na kakovost oskrbe z električno energijo v letu 2003, vendar so se ti podatki zbirali na različne načine.

2.9.1 Čas, ki ga potrebujejo sistemski operaterji za priključitev in popravila

Novela EZ zahteva od 8. maja 2004 poročanje o času, ki ga potrebujejo sistemski operaterji za priključitev in popravila. V letu 2003 so naloge sistemskih operaterjev izvajali upravljavec prenosnega omrežja in upravljavci distribucijskih omrežij.

Čas, potreben za odpravo okvar, je eden od parametrov, ki določajo kakovost storitev. V Sloveniji je ta parameter določen z Uredbo o splošnih pogojih za dobavo in odjem električne energije, ki v 9. členu določa, da mora upravljavec omrežja in izvajalec prenosa ali izvajalec distribucije v dveh urah začeti ugotavljati vzroke okvare in jih takoj ali najpozneje v štirih urah odpraviti. Časa priključitve na omrežje navedena uredba ne določa.

Primerljivih podatkov o tem, koliko so znašali navedeni časi za izvedene ukrepe po podjetjih, za leto 2003 v Sloveniji ni na voljo.

2.10 Stopnja preglednosti in konkurenčnosti na trgu z električno energijo

Eden od ciljev energetske politike Slovenije je vzpostavitev pregledne in konkurenčne oskrbe z električno energijo. Postopna liberalizacija trga, kot jo predvidevata Direktiva 2003/54/EC in Energetski zakon, omogoča proizvajalcem, dobaviteljem, trgovcem in odjemalcem dejavnosti na konkurenčnem trgu.

2.10.1 Ocena preglednosti na odprtem trgu

Za delovanje na trgu potrebujejo udeleženci določeno stopnjo preglednosti, ki se kaže v dostopnosti potrebnih podatkov. Mednje sodijo podatki o ponudnikih električne energije, o možnostih in načinu zamenjave dobaviteljev, podatki o cenah in ponudbi energije, zasedenosti omrežja, načinih dodeljevanja zmogljivosti omrežij med prezasedenostjo in podatki o načinih priključevanja uporabnikov na omrežje. Navedeno urejajo predvsem EZ, Zakon o dostopu do informacij javnega značaja (Uradni list RS, št. 24/03) in podzakonski akti, ki zahtevajo od subjektov na trgu, da tovrstne informacije javno objavljajo.

2.10.1.1 PREDPISI, KI UREJAJO DELOVANJE TRGA

Predpisi, ki urejajo delovanje trga, so javno objavljeni. Vsebinsko so v njih urejena razmerja med dobavitelji, odjemalci in sistemskimi operaterji (v letu 2003 še upravljavci omrežij).

Pravice in obveznosti GJS so določene v uredbah vlade o načinu izvajanja posameznih GJS in urejajo bistvene elemente navedenih razmerij, predvsem tehnične pogoje, in urejajo navodila o sistemskem obratovanju prenosnega in distribucijskih omrežij. Splošni pogoji za dobavo in odjem električne energije so urejeni s posebno uredbo. Za dobavitelja tarifnim odjemalcem je pomemben tudi tarifni sistem za dobavo električne energije tarifnim odjemalcem.

2.10.1.2 PODATKI O PONUDNIKIH ELEKTRIČNE ENERGIJE

Potencialni ponudniki električne energije so imetniki različnih licenc za trgovanje, zastopanje oziroma posredovanje in proizvodnjo električne energije. Licence izdaja agencija; podatki iz registra izdanih in odvzetih licenc so javni in so objavljeni na spletnih straneh agencije. Trgovci oziroma dobavitelji, ki izpolnjujejo ta pogoj, morajo pri sistemskem operaterju ustanoviti še bilančno skupino ali podskupino.

2.10.1.3 CENE ELEKTRIČNE ENERGIJE

Borzen - organizator trga izvaja dnevno trgovanje z električno energijo in zagotavlja ter podaja informacije o cenah električne energije po produktih. Borzen javno objavlja cene na svojih spletnih straneh in tako vpliva na bilateralni trg. Podatki o cenah energije na bilateralnem trgu niso dostopni javnosti.

2.10.1.4 CENE ZA UPORABO OMREŽIJ

Agencija je objavila letne cene za uporabo omrežij za leto 2003 že konec leta 2002 in tako napovedala predvidljive pogoje za sklepanje pogodb za dostop do elektroenergetskih omrežij. Cene posameznih elementov se med letom niso spremenile. Edina sprememba je bilo znižanje cene za uporabo omrežja za čezmejno trgovanje. Na podlagi dogovora članic poravnalnega mehanizma ETSO-CBT so se cene za uporabo omrežij za čezmejno trgovanje med državami članicami navedenega mehanizma zmanjšale za polovico.

2.10.1.5 CENE ODSTOPANJ OD NAPOVEDANIH VOZNIH REDOV

Za izračun in način poročila odstopanj od napovedanih vozni redov odjemalcem električne energije je upravljavec prenosnega omrežja Eles konec leta 2002 izdal Pravilnik o načinu obračunavanja odstopanj oddaje ali odjema električne energije od vozni redov (Uradni list RS, št 83/02). Pravilnik določa način oblikovanja cen za odstopanja po stroškovnem načelu. Cene odstopanj je Eles objavljala sproti na svoji spletni strani.

2.10.1.6 PREDPISI O SISTEMSKEM OBRATOVANJU PRENOSNEGA IN DISTRIBUCIJSKEGA OMREŽJA

V dveh splošnih aktih, ki ju je izdal minister za energijo na predlog upravljavcev prenosnega in distribucijskih omrežij, so podana navodila o obratovanju elektroenergetskih omrežij, nalogah upravljavcev omrežij pri obratovanju in razvoju omrežja, tehničnih pogojih za obratovanje in priključevanje na prenosno in distribucijsko omrežje.

2.10.2 Ocena konkurenčnosti na odprtem trgu

Konkurenčnost na trgu z električno energijo v Sloveniji se ocenjuje s kazalci, ki se ugotavljajo na značilnih in primerljivih segmentih trga z električno energijo po metodi, ki jo uporabljata Komisija evropskih skupnosti in Eurostat.

Ocenjujejo se segmenti:

- proizvodnja električne energije,
- prenos energije po prenosnem omrežju,
- dobava električne energije odjemalcem.

V nadaljevanju so podani kazalci konkurenčnosti po posameznih segmentih.

2.10.2.1 KAZALCI O PROIZVODNJI ELEKTRIČNE ENERGIJE

Sestava trga na področju proizvodnje električne energije se spremlja z vidika števila podjetij proizvajalcev električne energije in njihovega tržnega deleža. Pri tem se ugotavlja število največjih podjetij, ki skupno proizvajajo več kot 95 odstotkov vse proizvedene energije v državi in proizvajajo v posameznem podjetju več kot pet odstotkov celotne proizvedene količine električne energije.

	2002	2003
Število proizvodnih podjetij, ki proizvajajo več kot 95 odstotkov vse električne energije v Sloveniji	3	3
Število proizvodnih podjetij, ki proizvajajo več kot 5 odstotkov vse električne energije v Sloveniji	3	3

Tabela 13: Število večjih proizvodnih podjetij električne energije

Med proizvodnimi podjetji so upoštevana podjetja, katerih proizvodni objekti so priključeni na prenosno omrežje.

V spodnji preglednici so podane primerjave deležev proizvodnje in inštalirane moči med podjetji, katerih proizvodni deleži so večji od pet odstotkov celotne proizvodnje v Sloveniji. Izračun je pripravljen na podlagi podatkov o prevzemu električne energije na prenosnem omrežju in upošteva lastno rabo elektrarn.

	Delež proizvedene električne energije		Delež inštalirane moči
	v %		v %
	2002	2003	2003
HSE	51,2	50,6	66,2
NEK	40,6	40,6	24,2
TET	4,9	5,3	5,9
Skupaj	96,7	96,5	98,3
Ostali	3,3	3,5	1,7

Tabela 14: Deleži proizvodnje in deleži inštalirane moči proizvodnih podjetij

Pregled inštaliranih moči po vrstah elektrarn je pomembna informacija za investitorje pri odločanju o novih vlaganjih v zmogljivosti ustreznih proizvodnih tehnologij.

	Inštalirana moč	
	v MW	
	2002	2003
Termoelektrarne	1.220	1.262
Jedrska elektrarna	670	670
Hidroelektrarne	839	839
Skupaj*	2.729	2.772
Maksimalna urna moč proizvodnje (MW)*	2.233	2.089

* V podatkih ni zajeta inštalirana moč malih kvalificiranih proizvajalcev, priključenih na distribucijsko omrežje, ki je v letu 2003 znašala skupno 52 MW.

Tabela 15: Pregled inštaliranih moči po vrstah elektrarn in maksimalna urna moč proizvodnje (Vir: Eles)

2.10.2.2 KAZALCI O PRENOSNEM OMREŽJU

Prenosno omrežje je naravni monopol pri trgovanju z električno energijo. Dostop do omrežja je reguliran in omogoča nediskriminacijsko uporabo omrežja. Pri dodeljevanju dostopa do prezasedenih delov prenosnega elektroenergetskega omrežja (torej povezovalnih vodov oziroma interkonektorjev) se morajo vse dejavnosti dodeljevanja izvajati pregledno, kar je zagotovljeno z njihovim nadzorom.

Pomembna kazalca sta količina energije, prenesene po čezmejni prenosni zmogljivosti, in prenosna zmogljivost čezmejnih prenosnih poti.

2002 Država uvoza/izvoza	Uvoz (GWh)	Izvoz (GWh)
Italija	80	5.231
Avstrija	3.246	185
Hrvaška	3.868	3.032
SKUPAJ	7.194	8.448
2003 Država uvoza/izvoza	Uvoz (GWh)	Izvoz (GWh)
Italija	46	4.536
Avstrija	3.083	198
Hrvaška	3.665	1.941
SKUPAJ	6.794	6.675

Tabela 16: Uvoz in izvoz električne energije (Vir: Eles)

Interkonekcija	Napetost (kV)	Prenosna zmogljivost (MVA)
Slovenija—Avstrija	380	600
Slovenija—Italija	380	300*
Slovenija—Hrvaška	380	1.200**

Tabela 17: Interkonekcijske prenosne zmogljivosti. * - maksimalna, mesečno spreminjajoča se; ** - ocena maksimalne vrednosti NTC

2.10.2.3 KAZALCI O DOBAVI ELEKTRIČNE ENERGIJE KONČNIM ODJEMALCEM IN CENA ELEKTRIČNE ENERGIJE

Prikaz podatkov o številu dobaviteljev (trgovcev) in njihovega deleža dobavljene električne energije končnim odjemalcem daje odjemalcem signal za možnost morebitne zamenjave dobavitelja. Na drugi strani pa prikaz ravni cen po posameznih odjemnih skupinah nakazuje težnjo gibanja cene na odprtem trgu ob navzoči konkurenci.

	2002	2003
Število dobaviteljev z več kot 5-odstotnim deležem celotne dobave v Sloveniji	6	6
Skupno število vseh dobaviteljev	7	8

Tabela 18: Število dobaviteljev

Količinske deleže dobaviteljev končnim upravičenim odjemalcem prikazuje spodnja tabela.

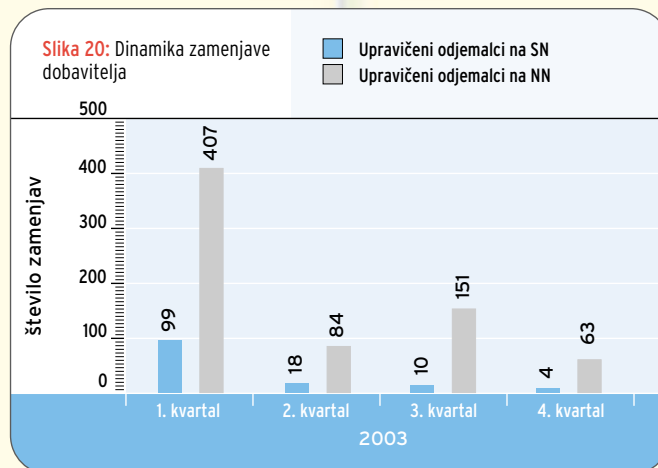
	Delež dobave v %	
	2002	2003
Holding Slovenske elektrarne, d. o. o.	35,1	34,6
Elektro Ljubljana, d. d.	26,3	24,6
Elektro Maribor, d. d.	12,0	12,0
Elektro Celje, d. d.	10,7	10,9
Elektro Primorska, d. d.	9,2	10,7
Elektro Gorenjska, d. d.	6,5	6,8
Drugi dobavitelji	0,2	0,3

Tabela 19: Količinski deleži dobaviteljev končnim upravičenim odjemalcem

V tržnem deležu dobaviteljev je vključena še dobava električne energije iz uvoza, ki so jo dobavitelji večinoma pridobili v imenu upravičenih odjemalcev na letnem razpisu za dodelitev čezmejnih prenosnih zmogljivosti na mejah med Avstrijo in Slovenijo. Tržni delež posameznega dobavitelja zaradi uvožene količine energije nikjer ne presega navedenega količinskega deleža.

Poraba tarifnih odjemalcev v izračunu ni upoštevana, ker tarifni odjemalci še nimajo možnosti izbirati dobaviteljev. Dobava tarifnim odjemalcem se izvaja v distribucijskih podjetjih v delu regulirane dejavnosti.

Zelo pomemben kazalec je cena, po kateri dobavitelji dobavljajo končnim upravičenim odjemalcem električno energijo in je podana za značilne primerljive skupine.

Cene električne energije pri končnih upravičenih odjemalcih so na tabeli 20 prikazane za tri značilne skupine odjemalcev; izračunane so po Eurostatovi metodologiji. Zaradi lažje primerjave cen električne energije v drugih državah EU so cene izražene v centih na kWh in so brez davka na dodano vrednost. Cene, v katere je vključena tudi cena za uporabo omrežja z vsemi dodatki, so veljale 1. julija 2003.

	2003 (cEUR/kWh)
Odjemalci s porabo 24 GWh/leto	5,1
Odjemalci s porabo 50 MWh/leto	9,2
Gospodinjski odjemalci s porabo 3500 kWh/leto	8,3

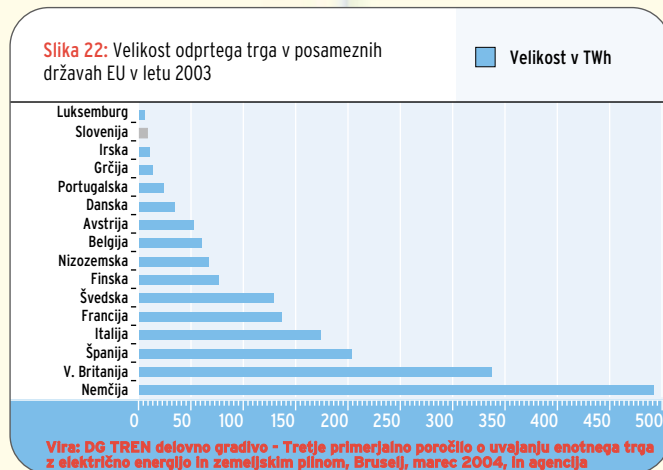
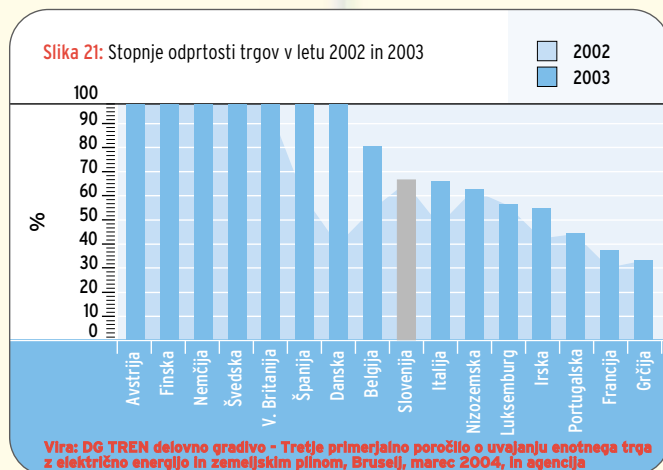
Tabela 20: Cene pri končnih odjemalcih

Kazalec, s katerim se predvsem na večjih trgih meri dejavnost delovanja trga, je število zamenjav dobaviteljev.

	Upravičeni odjemalci	
	Število	(%)
Zamenjava dobavitelja	836	11,9

Tabela 21: Število zamenjav dobaviteljev v letu 2003

Odstotek odjemalcev, ki so v letu 2003 zamenjali dobavitelja, je izračunan glede na skupno število upravičenih odjemalcev. Na začetku leta 2003 je večina upravičenih odjemalcev obnovila pogodbo o dobavi z dotedanjimi dobavitelji.

2.11 Notranji trg z električno energijo v Evropski uniji

Leto 2003 je bilo za države Evropske unije pomembno zaradi sprejetja nove Direktive o skupnih pravilih notranjega trga z električno energijo (2003/54/EC) in uredbe EU o čezmejnem trgovanju (1228/2003), katerih najpomembnejša določila bodo začela veljati 1. julija 2004. Nova direktiva in uredba EU predvidevata v elektroenergetskem sektorju reforme, ki naj bi pripomogle k še učinkovitejšemu in prilagodljivejšemu skupnemu trgu električne energije. K temu bo največ prispevala večja konkurenca na enotnem trgu EU, kar se bo pri odjemalcih kazalo v visoki kakovosti javne oskrbe z električno energijo in s tem povezanih storitev.

2.11.1 Značilnosti trgov z električno energijo v državah EU

V letu 2003 so se trgi električne energije popolnoma odprli na Danskem in v Španiji. V Belgiji, Franciji in Italiji pa so le povečali njihovo odprtost. V državah Evropske unije je imelo v letu 2003 popolnoma odprte trge sedem držav (slika 21).

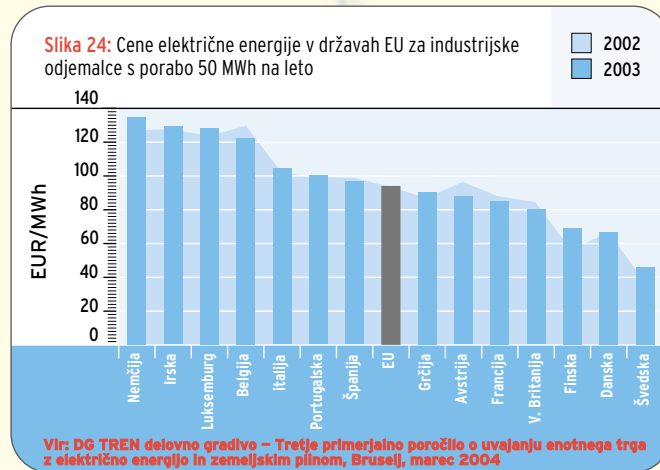
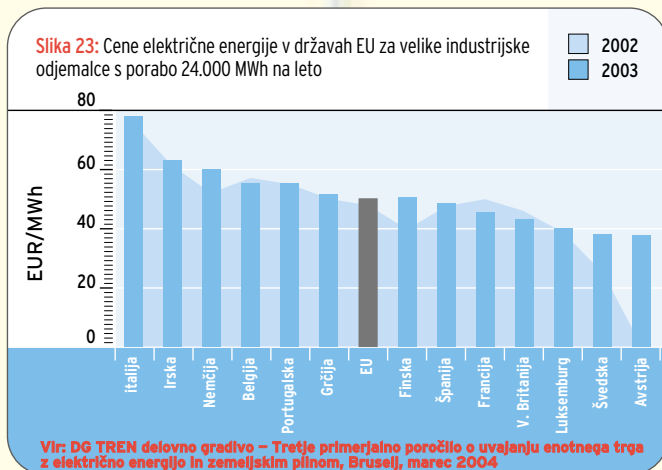
Največji odprti trg z električno energijo je imela v letu 2003 Nemčija, kjer so bili vsi odjemalci upravičeni in skupaj porabili približno 490 TWh električne energije. Francija pa ima le 37-odstotno odprtost trga, upravičeni odjemalci pa porabijo okoli 140 TWh električne energije (slika 22).

2.11.2 Učinki odpiranja trgov z električno energijo v EU

Kljub mnogim dosežkom se še vedno pojavljajo težave pri vzpostavljanju enotnega evropskega trga z električno energijo, ki se kažejo v:

- različnih stopnjah odprtosti trgov,
- neenakem reguliranju dejavnosti, povezanih z omrežjem (cene za uporabo omrežij niso poenotene),
- visoki stopnji moči proizvajalcev električne energije,
- pomanjkanju meddržavnih interkonekcijskih vodov,
- neenotni in diskriminacijski metodi za odpravljanje prezasedenosti.

Naštete težave zelo ovirajo nove udeležence pri vstopu na trg.

2.11.2.1 CENE ELEKTRIČNE ENERGIJE

Za cene električne energije v EU v letu 2003 je bila značilna splošna težnja naraščanja. Razlog zanjo so bile grozeče pomanjkanje energije in vremenske razmere v poletnih mesecih. Težnjo po naraščanju cene električne energije je bilo mogoče opaziti tudi na borzah električne energije. Zaradi tega bo treba iskati nove vire električne energije in spodbujati odjemalce, da bodo primerno ukrepali. Kljub takšnim razmeram pa so bile cene električne energije nižje na bolj odprtih trgih električne energije.

Na slikah 23, 24 in 25 so prikazane cene električne energije za nekatere odjemne skupine, izračunane po Eurostatovi metodologiji in ne vsebujejo davka na dodano vrednost niti drugih davkov na energijo.

2.11.2.2 ZAMENJAVE DOBAVITELJA

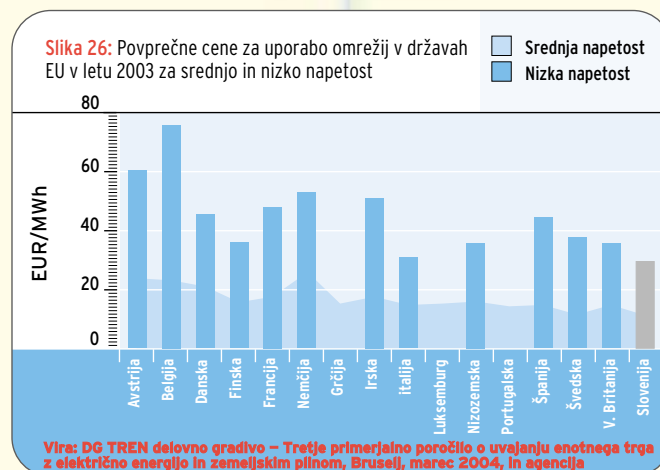
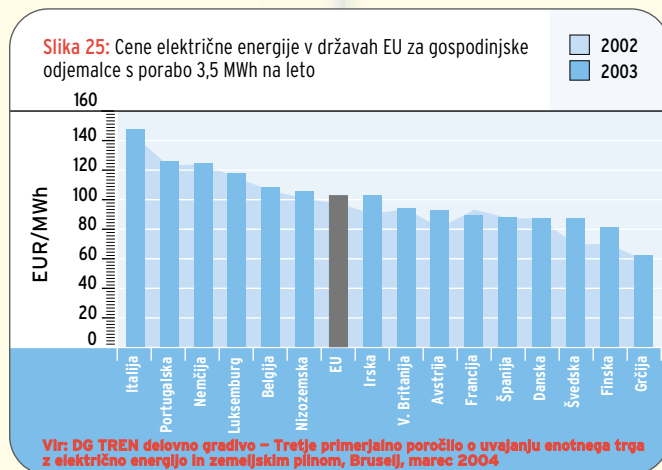
Dejavnost velikih upravičenih odjemalcev se na odprtem trgu z električno energijo kaže v zamenjavah dobavitelja in možnostih pogajanja in uveljavljanja novih pogodb. Glede na izkušnje dobro delujočih trgov z električno energijo naj bi bil delež velikih odjemalcev, ki zamenjajo dobavitelja, na leto 15- do 20-odstoten, vsi veliki odjemalci pa naj bi se poskušali pogajati s sedanjim dobaviteljem. Pri gospodinjstvih odjemalcih bi bil 10-odstotni delež zamenjav že zelo visok. Veliki odjemalci so v letu 2003 najmanj menjavali dobavitelje v Belgiji, Grčiji, Luksemburgu in na Portugalskem, kjer se trgi počasneje odpirajo.

2.11.3 Cene za uporabo omrežij

Cene za uporabo omrežij v različnih državah so med seboj težko primerljive. Poleg tega da so v različnih državah sestavljene iz različnih sestavin, na njihovo določitev močno vplivajo razmere držav pred odprtjem trgov. Najvišje cene za uporabo omrežij imajo v Belgiji, Avstriji in Nemčiji, kjer imajo več regionalnih prenosnih podjetij in veliko lokalnih distribucijskih podjetij (slika 26).

2.11.4 Čezmejno trgovanje med državami članicami

V letu 2003 so bile države članice EU na področju čezmejnega trgovanja z električno energijo razdeljene v dve skupini. Države članice iz kontinentalnega dela Evrope so bile vključene v sistem poravnalnega mehanizma ETSO-CBT, skandinavske in otoške države pa vanj še niso bile vključene. V poravnalni mehanizem so bile v tem letu vključene Avstrija, Belgija, Francija, Italija, Nemčija, Nizozemska, Portugalska in Španija kot države članice ter Češka, Slovenija in Švica kot države nečlanice EU.

Pri čezmejnem trgovanju med državami, ki so bile vključene v poravnalni mehanizem, je v istem letu vsak proizvajalec električne energije ali trgovec, ki je napovedal izvoz električne energije čez mejo države, v kateri je bila ta električna energija proizvedena, plačal sistemskemu operaterju te države 0,5 EUR/MWh. Ta znesek je bil namenjen delovanju poravnalnega sklada. Drugi vir sklada pa so bili prispevki, ki so jih plačevali udeleženci trga, ki so električno energijo iz držav, ki niso bile vključene v poravnalni sklad, plačevali pri napovedanem uvozu na območje držav, vključenih v mehanizem. Ti udeleženci so morali plačati tako imenovano vstopno pristojbino en evro za vsako napovedano MWh pretoka električne energije z območja zunaj mehanizma na območje mehanizma. To pristojbino so pobirali sistemski operaterji mejnih držav članic mehanizma. Del sredstev za delovanje mehanizma so prispevali tudi vsi uporabniki omrežja v posameznih državah s plačevanjem cene za uporabo omrežij. Opisani način financiranja poravnalnega sklada je določen v pogodbi o poravnalnem mehanizmu ETSO-CBT, ki so ga podpisali predstavniki vseh sistemskih operaterjev, ki so bili v letu 2003 vključeni v ta mehanizem.

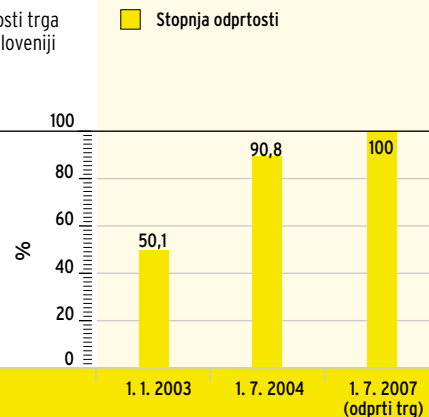
V večini držav, vključenih v poravnalni mehanizem ETSO-CBT, so udeleženci plačevali uporabo omrežja pri čezmejnem trgovanju z električno energijo po pogodbi med sistemskimi operaterji. Izjema so bile le Francija, Nizozemska in Španija. V Franciji so namesto plačevanja 0,5 EUR/MWh napovedanega izvoza plačevali po 0,18 EUR/MWh vsi proizvajalci, priključeni na 225- in 400-kilovoltno omrežje. Na Nizozemskem plačujejo proizvajalci 25 odstotkov cene za uporabo omrežij, zato je nizozemski sistemski operater financiral ta del plačila v poravnalni sklad iz omenjenih plačil vseh proizvajalcev. V Španiji pa plačujejo posebno izvozno tarifo vsi proizvajalci, ki izvažajo električno energijo. Iz te tarife, ki je v letu 2003 v povprečju znašala 1,28 EUR/MWh, je tamkajšnji sistemski operater financiral tudi plačila v poravnalni sklad, ki izvirajo iz napovedanih čezmejnih pretokov med državami članicami poravnalnega mehanizma.

Za čezmejno trgovanje z električno energijo se zanimajo predvsem na tistih mejah, kjer so velike cenovne razlike med sosednjimi sistemi. Povezave na teh mejah so praviloma prezasedene, zato je treba uporabiti ustrezne metode obvladovanja zamašitev pri dodeljevanju dostopa do teh čezmejnih povezav. Med evropskimi državami smo v letu 2003 imeli 12 meja, na katerih so bile čezmejne prenosne poti stalno zasedene. Na območju, na katerem je bil v letu 2003 uveden poravnalni mehanizem ETSO-CBT, so se za obvladovanje zamašitev na čezmejnih prenosnih poteh uporabljale metode sorazmernega znižanja zahtev (pro rata), eksplicitne dražbe, v nekaterih primerih pa celo metoda dodeljevanja po merilu vrstnega reda prispetja zahtevkov. Na čezmejnih prenosnih poteh s Švico metod obvladovanja zamašitev niso uporabljali, saj v tej državi trg z električno energijo še ni liberaliziran in imajo vertikalno integrirana podjetja.

3 Zemeljski plin

Prvega januarja 2003 se je trg z zemeljskim plinom v Sloveniji prvič deloma odprl in so upravičeni odjemalci lahko prosto izbirali dobavitelja. Veljalo je načelo izpogajanega oziroma dogovorjenega dostopa do omrežja; upravljavec prenosnega plinovodnega omrežja je konec leta 2003 s soglasjem pristojnega ministrstva objavil okvirne cene in pogoje za uporabo omrežja. Distribucija zemeljskega plina se je začela prilagajati novim razmeram. Oskrba v letu 2003 je bila brez večjih motenj in brez sporov, zaradi katerih bi morali uvesti postopek reševanja sporov pri agenciji.

Slika 27: Stopnja odprtosti trga z zemeljskim plinom v Sloveniji

Vir: agencija

3.1 Odpiranje trga z zemeljskim plinom

Evropska unija je s svojo politiko in težnjo po svobodnem pretoku blaga in storitev na področju energetike s ključnimi spremembami odločilno vplivala na svetovno energetske dogajanje. Močnejša konkurenca na področju energetskih dejavnosti naj bi prispevala k zmanjšanju obratovalnih stroškov in krepitvi konkurenčne sposobnosti gospodarstva v Evropski uniji. Direktiva o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom (98/30/EC) je določala splošna pravila notranjega trga zemeljskega plina. Skrb za transparenten in nediskriminacijski dostop do omrežij je bila zahteva direktive, naslovljena državam članicam Evropske unije. Slovenija je že leta 1999 pri sprejemanju EZ sledila tej direktivi.

Zaradi postopnega odpiranja in lažjega prehoda na popolnoma odprt trg z zemeljskim plinom direktiva manjšim odjemalcem ni omogočala proste izbire dobavitelja. EU je 26. junija 2003 sprejela novo Direktivo o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom (2003/55/EC), ki prinaša nadaljnje odpiranje trga. Direktiva zahteva reguliran dostop do omrežja in za vse odjemalce razen gospodinjstev prosto izbere dobavitelja od 1. julija 2004. Direktiva zahteva pravno ločitev dejavnosti sistemskih operaterjev prenosnega in distribucijskih omrežij od drugih dejavnosti, ki niso povezane s prenosom oziroma distribucijo zemeljskega plina. Trg z zemeljskim plinom se bo popolnoma odprl s 1. julijem 2007. Slovenija je uskladila svojo zakonodajo z navedeno direktivo s sprejemom novele EZ v letu 2004.

3.1.1 Proces odpiranja trga v letu 2003

Leto 2003 je bilo za področje trga z zemeljskim plinom prelomno. Za upravičene odjemalce je od 1. januarja 2003, ko se je trg z zemeljskim plinom deloma odprl, dobava zemeljskega plina ločena od transporta zemeljskega plina po prenosnem omrežju.

Oskrba z zemeljskim plinom je bila leta 2003 organizirana tudi v obliki gospodarskih javnih služb. GJS upravljanja prenosnega omrežja in prenosa zemeljskega plina sta obvezni republiški GJS, distribucija zemeljskega plina pa izbirna lokalna GJS.

Odjemalci, ki so dosegli letni odjem nad 25 milijonov kubičnih metrov zemeljskega plina na enem odjemnem mestu oziroma uporabljajo plin za proizvodnjo električne energije, so 1. januarja 2003 dobili status upravičenega odjemalca in lahko sami prosto izbirajo dobavitelja zemeljskega plina. Pri tem pa si morajo sami zagotoviti tudi prenos plina do svojih odjemnih mest. V Sloveniji se od 1. januarja 2003 uveljavlja tako imenovani dogovorjeni dostop do omrežij (nTPA), kar pomeni, da so se morali upravičeni odjemalci o pogojih in cenah za uporabo omrežij pogodbeno dogovoriti s pristojnim upravljavcem omrežja. V letu 2003 je bilo 20 upravičenih odjemalcev, od teh je bilo devet odjemalcev, ki uporabljajo zemeljski plin za proizvodnjo električne energije, in 11 velikih industrijskih odjemalcev.

Stopnja odprtosti trga, ki se meri s količino zemeljskega plina, ki ga odjemajo upravičeni odjemalci, se bo s 1. julijem 2004 predvidoma povečala s 50 na dobrih 90 odstotkov, medtem ko bo trg popolnoma odprt 1. julija 2007 (slika 27).

3.1.2 Tarifni sistem za prenosno omrežje

Agencija je konec leta 2002 sodelovala pri pripravi tarifnega sistema za dobavo zemeljskega plina tarifnim odjemalcem na prenosnem omrežju, ki je po EZ naloga izvajalca dejavnosti GJS prenosa. Novi tarifni sistem je 1. januarja 2003 začel veljati za tarifne odjemalce, upravičeni odjemalci pa so se morali o ceni zemeljskega plina in ceni za uporabo omrežij dogovarjati z dobavitelji in upravljavcem omrežja. Za upravičene odjemalce je stari tarifni sistem nehal veljati 1. januarja 2003, novi pa zanje tudi ne velja, ker sta za upravičene odjemalce z istim dnem začela veljati načelo izpogajane dostopa tretje strani in prosta izbira dobavitelja.

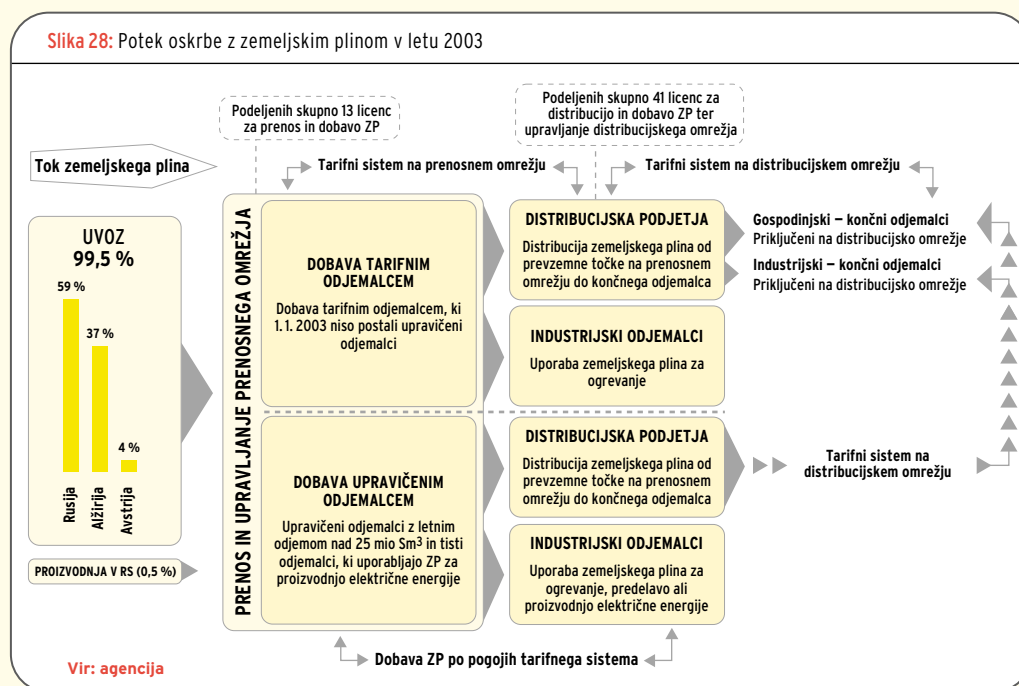
Odjemalci, ki so dosegli letni odjem nad 25 milijonov kubičnih metrov zemeljskega plina na enem odjemnem mestu oziroma so uporabljali plin za proizvodnjo električne energije, so tako 1. januarja 2003 dobili status upravičenega odjemalca in so lahko sami prosto izbirali dobavitelja zemeljskega plina. V letu 2003 so vsi upravičeni odjemalci izbrali dotedanega dobavitelja in se z njim pogodili o odjemu zemeljskega plina z enakimi pogoji, kot so veljali v tarifnem sistemu.

Tarifni odjemalci na prenosnem omrežju so bili v skladu z EZ od 1. januarja 2003 še naprej oskrbovani na podlagi Tarifnega sistema za prodajo in dobavo zemeljskega plina iz transportnega omrežja (Uradni list RS, št. 96/02)..

3.1.3 Podatki o ločenih obračunih

Do konca leta 2003 je bilo izdanih 69 licenc za različne dejavnosti: prenos zemeljskega plina, upravljanje prenosnega plinovodnega omrežja in dobavo zemeljskega plina, skladiščenje plinskih goriv in distribucijo zemeljskega plina, upravljanje distribucijskega plinovodnega omrežja in dobavo zemeljskega plina. Od imetnikov licenc je agencija zahtevala podatke o izvajanju teh dejavnosti. Na podlagi prejetih računovodskih izkazov in izpolnjenih tabel o opravljanju posamezne energetske dejavnosti je agencija ugotovila, da se od vseh imetnikov licenc energetska dejavnost izvaja v najmanj 43 odstotkih primerov. Od teh jih najmanj 37 odstotkov vodi ločene računovodske izkaze – za zdaj namreč še ni znano, koliko jih opravlja izključno energetska dejavnost na področju zemeljskega plina in zato ne potrebujejo ločenih računovodskih izkazov.

Ločeni računovodski izkazi za dejavnost distribucije zemeljskega plina so dodatna težava, saj niti v licencah niti v EZ dejavnost distribucije zemeljskega plina ni bila ločena na dejavnost dobave zemeljskega plina ter na dejavnost upravljanja in distribucije zemeljskega plina.

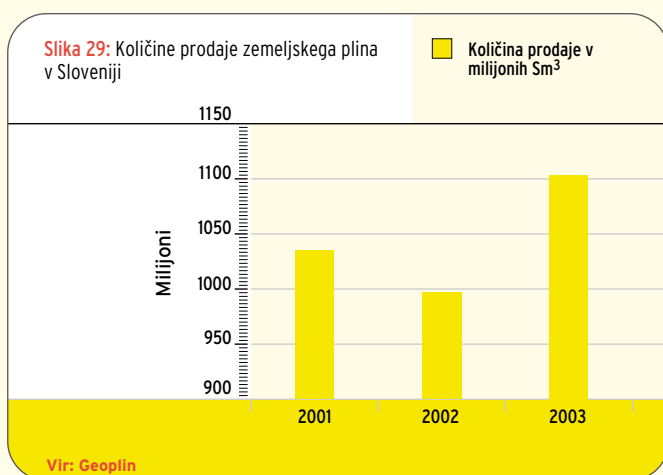
3.2 Oskrba z zemeljskim plinom v letu 2003

3.2.1 Viri in poraba zemeljskega plina v Sloveniji

Prenos zemeljskega plina in upravljanje prenosnega omrežja v Sloveniji opravlja podjetje Geoplina, d. o. o., Ljubljana. Geoplina je bil tudi v letu 2003 edini dobavitelj zemeljskega plina, ki oskrbuje industrijske odjemalce na prenosnem omrežju in distribucijska podjetja z zemeljskim plinom, in to skoraj izključno iz uvoza (99,5 odstotka). Distribucijska podjetja oskrbujejo industrijo, priključeno na distribucijsko omrežje, in gospodinjstva. Potek oskrbe z zemeljskim plinom prikazuje slika 28, količine prodaje pa slika 29.

Leto	2001	2002	2003
Količina prodaje zemeljskega plina v Sloveniji	1.037.361.784 Sm ³	998.683.855 Sm ³	1.104.606.557 Sm ³

Tabela 22: Količine prodaje zemeljskega plina v Sloveniji po letih. Vir: Geoplina

3.2.2 Prenos zemeljskega plina in podatki o izvajanju nalog systemskega operaterja prenosnega omrežja

Naloga systemskega operaterja prenosnega omrežja je v letu 2003 v skladu z EZ opravljal Geoplin, d. o. o., ki je izvajalec dejavnosti GJS upravljanja prenosnega plinovodnega omrežja in GJS prenosa zemeljskega plina.

Geoplin upravlja in ima v Sloveniji v lasti 958 kilometrov dolgo prenosno plinovodno omrežje, ki je sestavni del evropskega plinovodnega omrežja. Osrednji del slovenskega plinovodnega omrežja obsega magistralni plinovod (M1) od Ceršaka do Rogatca, (M2) od Rogatca prek Podloga do Vodice in (M4) od Roden do Novega mesta z nazivnim tlakom 50 barov ter magistralni plinovod (M3) od Šempetra pri Novi Gorici do Vodice z nazivnim tlakom 67 barov.

Povezave slovenskega plinovodnega sistema s sosednjimi državami Italijo, Avstrijo in Hrvaško so ena izmed prednosti, ki jih omogoča zemljepisna lega. Čeprav v Sloveniji nimamo lastnih zalog zemeljskega plina in ga Geoplin večinoma uvaža, zagotavljajo omenjene povezave zanesljivo oskrbo.

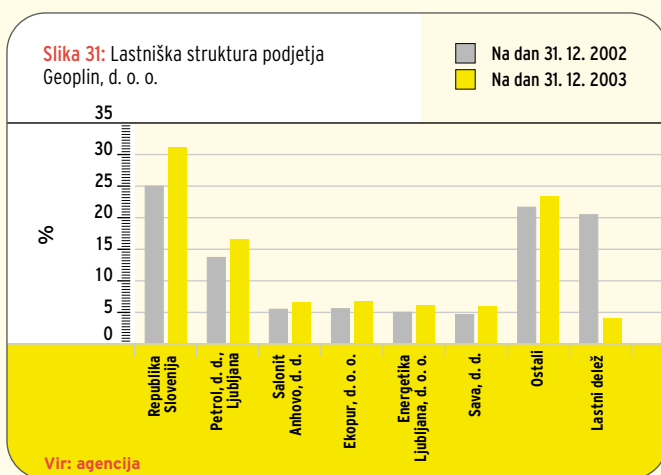
Geoplin je v letu 2003 kot edini upravljavec in izvajalec prenosa širil in vzdrževal prenosno omrežje in priključeval nove odjemalce. Najpomembnejše dejavnosti Geoplina v letu 2003 so bile usmerjene predvsem v:

- nabavo in transport zemeljskega plina do Slovenije,
- oskrbo domačega trga z zemeljskim plinom v prodaji na debelo,
- prenos in tranzit zemeljskega plina po plinovodnem omrežju,
- načrtovanje, razvoj, vzdrževanje in upravljanje plinovodnega omrežja,
- umerjanje ter servisiranje plinomerov in korektorjev.

Geoplin je v letu 2003 dosegel čisti poslovni izid 5,13 milijarde tolarjev in doslej največjo skupno prodajo 1167,3 milijona kubičnih metrov zemeljskega plina. Takšne rezultate je dosegel zaradi večjih količin prodaje domačim kupcem od pogodbenih količin. V letu 2003 je bil povečan tudi tranzit zemeljskega plina, saj ni potekal le iz Avstrije in Italije za Hrvaško, temveč tudi iz Avstrije v Italijo.

Povprečna cena zemeljskega plina tarifnim odjemalcem na domačem trgu je bila v letu 2003 določena z Uredbo o oblikovanju povprečne prodajne cene zemeljskega plina za dobavo tarifnim odjemalcem na prenosnem omrežju (Uradni list RS, št. 109/02). Uredba je omogočala sorazmerno stabilno poslovanje in usklajeno gibanje prodajne cene zemeljskega plina z nabavnimi stroški glede na cene nafte na svetovnih trgih.

Družbeniki podjetja Geoplin so se sredi leta 2003 odločili zmanjšati osnovni kapital podjetja. Namesto dotedanjih 9,276 milijarde tolarjev ima prenosno podjetje 7,388 milijarde tolarjev osnovnega kapitala. Podjetje je zmanjšalo osnovni kapital na račun prodaje lastnih deležev.

3.2.2.1 DOSTOP DO PRENOSNEGA OMREŽJA IN SKLADIŠČ ZEMELJSKEGA PLINA

Dostop do prenosnega plinovodnega omrežja je poleg EZ v letu 2003 urejala Uredba o določitvi splošnih pogojev za dobavo in odjem zemeljskega plina iz prenosnega omrežja (Uradni list RS, št. 10/03), ki je začela veljati konec januarja 2003, in Pravilnik o sistemskih obratovalnih navodilih za prenos zemeljskega plina in upravljanje prenosnega plinovodnega omrežja (Uradni list RS, št. 65/03), ki je začel veljati 5. julija 2003. Izvajalec GJS prenosa je dolžan z upravičenimi odjemalci skleniti pogodbo o dostopu do omrežja ločeno od pogodbe o dobavi zemeljskega plina. Uredba upravičenim odjemalcem omogoča, da jih dosedanji dobavitelj na trgu oskrbuje pod istimi pogoji kot tarifne odjemalce, če to zahtevajo.

3.2.3 Distribucija zemeljskega plina in podatki o izvajanju nalog sistemskih operaterjev distribucijskih omrežij zemeljskega plina

Naloge sistemskih operaterjev distribucijskih omrežij zemeljskega plina so v letu 2003 opravljala distribucijska podjetja zemeljskega plina kot izbirno lokalno GJS.

Kljub možnosti za menjavo dobavitelja so se distribucijska podjetja, ki so pridobila status upravičenega odjemalca, v letu 2003 odločila, da jim Geoplina še naprej dobavlja zemeljski plin pod enakimi pogoji kot tarifnim odjemalcem. Skupno je Geoplina v letu 2003 dobavljal zemeljski plin 158 velikim industrijskim odjemalcem in 22 distribucijskim podjetjem, ki so naprej oskrbovala približno sto tisoč gospodinjstev odjemalcev.

Število lokalnih distributerjev zadnja leta narašča. Nekatera izmed javnih podjetij so v neposredni lasti občine, ki jo oskrbujejo. Reguliranje teh distribucijskih podjetij je v celoti v pristojnosti lokalnih skupnosti, ki s koncesijskimi akti določajo temeljna pravila in njihove obveznosti.

Med distribucijskimi podjetji je največje Javno podjetje Energetika Ljubljana, d. o. o. Z zemeljskim plinom oskrbuje območje Mestne občine Ljubljana in občine Medvode. Na 451 kilometrih plinovodnega omrežja je bilo konec leta 2003 priključenih 52.970 odjemalcev, ki jim je ta družba dobavljala zemeljski plin. V skladu s cilji širitve plinovodnega omrežja na primestne in druge občine je Energetika Ljubljana pridobila še koncesije za oskrbo z zemeljskim plinom v občinah Škofljica, Ig, Brezovica, Dol, Dobrova in Polhov Gradec. Skupno je Energetika Ljubljana odzela slabih 70 milijonov kubičnih metrov zemeljskega plina.

Glede na odjemno količino je drugo največje podjetje Plinarna Maribor, d. d., ki je imela v letu 2003 priključenih skoraj 20.000 odjemalcev na 156 kilometrov plinovodnega omrežja. Plinarna Maribor, d. d., je odvisna družba družbe Istrabenz Plini, Plinske tehnologije, d. o. o. Ta je večinski, 54-odstotni lastnik Plinarne Maribor, d. d. Poleg družbe Istrabenz Plini so lastniki Plinarne Maribor še Mestna občina Maribor s 34-odstotnim deležem in Petrol, d. d., z 8-odstotnim deležem. Preostali manjšinski lastniški delež tvorijo še deleži občin in lastni deleži. Skupno je Plinarna Maribor v letu 2003 prodala skoraj 44 milijonov kubičnih metrov zemeljskega plina.

Na tretjem mestu je podjetje Adriaplina, d. o. o., eno izmed štirih slovenskih distribucijskih podjetij, ki so v zasebni lasti. V letu 2003 se lastniška struktura Adriaplina ni spremenila in je sestavljena iz več deležev. Italgas ima 51 odstotkov, Steirische Gas & Waerme 38 odstotkov in Geoplina 11 odstotkov. Adriaplina ima sklenjene koncesijske pogodbe za oskrbo z zemeljskim plinom s 17 občinami in je oskrboval 7800 končnih odjemalcev na 485 kilometrih omrežja. V letu 2003 je podjetje prodalo 37 milijonov kubičnih metrov zemeljskega plina.

Po odjemni količini se je na četrto mesto uvrstila Energetika Celje, javno podjetje, d. o. o., ki je v lasti Mestne občine Celje. V letu 2003 je prek 141 kilometrov plinovodov oskrbovala približno 7000 odjemalcev. Prodaja zemeljskega plina je v letu 2003 znašala 27,5 milijona kubičnih metrov.

3.2.4 Dobava zemeljskega plina

Spremembam v prodaji je bila prilagojena tudi nabava zemeljskega plina iz Rusije, Alžirije in Avstrije.

Dobava ruskega zemeljskega plina je bila v obdobju nizkih temperatur sorazmerno dobra, čeprav je bila skupaj omejena kar v 45 dneh, od tega 14 dni v maju. Dnevno zmanjšanje je bilo ponavadi pod 10 odstotki, v maju pa je bilo do 15-odstotno. Razlog za zmanjšane dobave so bile tehnične težave ali izvajanje nenapovedanih del na plinovodih v Ukrajini.

Dobava alžirskega zemeljskega plina je bila skupno zmanjšana v 30 dneh v obdobju od konca junija do začetka septembra. Večina omejitev je bila zaradi vzdrževalnih del na tunizijskem transportnem plinovodu. Junija je bila zaradi neustreznega rosišča vode 83-odstotna nenapovedana redukcija, ki je trajala dva dni. Avgusta in septembra je bilo zaradi napovedanih vzdrževalnih del zmanjšanje dobave alžirskega zemeljskega plina v 14 dneh kar 60-odstotno.

Dobava avstrijskega zemeljskega plina ni bila motena. Januarja, februarja, avgusta, novembra in decembra so bile zaradi navedenih omejitev oziroma predvidenih povečanih potreb v okviru vsakokratnih možnosti v Avstriji nabavljene tudi dodatne količine zemeljskega plina.

Dinamiki prodaje in motnjam v dobavah je bila prilagojena tudi dinamika uporabe skladišč. V najetih skladiščih v Avstriji in na Hrvaškem je bilo v začetku leta 2003 uskladiščenih 95,5 milijona kubičnih metrov zemeljskega plina. Črpanje zemeljskega plina iz skladišč je bilo v prvem trimesečju zaradi nizkih temperatur, ki so bile pod dolgoletnim povprečjem, zelo intenzivno, še zlasti v tretji dekadi februarja in v prvih dveh dekadah marca. Takrat je bilo omogočeno črpanje zemeljskega plina nad pogodbenimi količinami. Proti koncu marca se je s kratkoročnimi presežki zemeljskega plina občasno že polnilo avstrijsko skladišče. Intenzivno skladiščenje se je začelo maja in nadaljevalo v preostalih mesecih leta. V sredini septembra sta bili skladišči napolnjeni z načrtovanimi količinami. Zemeljski plin iz skladišč je Geoplin začel črpati oktobra 2003. Novembra in decembra je bila dinamika praznjenja skladišč zaradi toplega vremena manjša od predvidene. Konec decembra so bile zaradi tega količine zemeljskega plina v skladiščih nekoliko večje od načrtovanih.

3.2.4.1 CENE ZEMELJSKEGA PLINA

Zaradi prilagajanja poslovanja zahtevam EZ je bil leta 2002 v družbi Geoplin, d. o. o., pripravljen novi Tarifni sistem za dobavo zemeljskega plina tarifnim odjemalcem na prenosnem omrežju (Uradni list RS, št. 96/02), h kateremu je dala soglasje tudi Vlada RS. Veljati je začel 1. januarja 2003. Istega dne je začela veljati tudi nova Uredba o oblikovanju povprečne prodajne cene zemeljskega plina za dobavo tarifnim odjemalcem na prenosnem omrežju (Uradni list RS, št. 109/02). Uredba vsebuje model oblikovanja povprečne skupne prodajne cene zemeljskega plina iz transportnega plinovodnega omrežja brez davčnih obremenitev. Ta model predvideva spremembo izhodiščnih cen zemeljskega plina glede na gibanje tečaja vsakih petnajst dni in na vsake tri mesece glede na gibanje nabavnih cen ekstra lahkega kurilnega olja, mazuta in surove nafte. Sprememba prodajne cene se uveljavlja, kadar je absolutna razlika med na novo izračunano in do tedaj veljavno prodajno ceno višja od 0,4 tolarja za standardni kubični meter zemeljskega plina. Povprečna prodajna cena zemeljskega plina ne vključuje davčnih obremenitev, ekološke takse, trošarine in morebitnih komercialnih popustov.

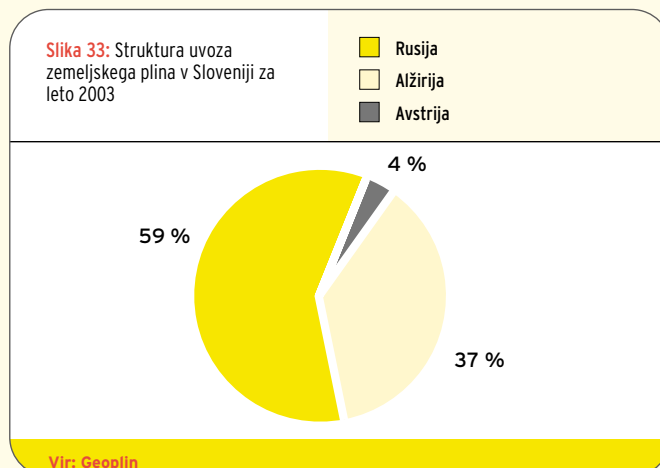
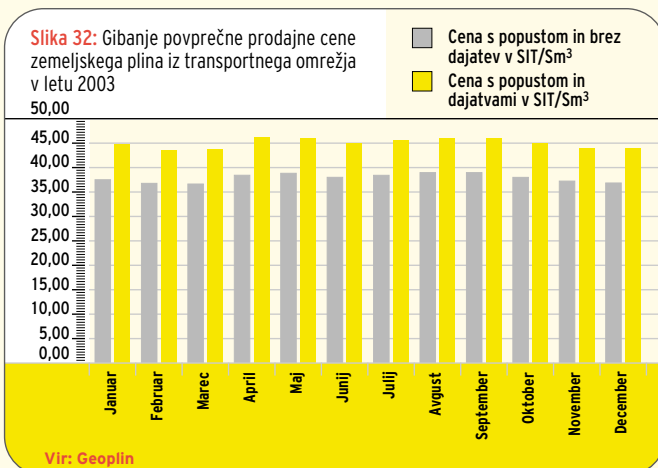
Oba akta veljata za tarifne in tudi za tiste upravičene odjemalce, ki so se v letu 2003 odločili za oskrbo z zemeljskim plinom pod pogoji tarifnega sistema. Uredba je omogočala usklajeno gibanje prodajne cene zemeljskega plina z nabavnimi stroški. Prodajna cena zemeljskega plina se je kljub odobravanju komercialnih popustov med letom gibala nad ceno 35,08 tolarjev za standardni kubični meter, uveljavljeno decembra 2002.. V primerjavi s povprečno prodajno ceno zemeljskega plina v letu 2002, ki je znašala 35,86 tolarja za standardni kubični meter, je bila povprečna prodajna cena zemeljskega plina v letu 2003 pet odstotkov višja. To je predvsem posledica gibanja cen nafte in naftnih derivatov na mednarodnih trgih.

V tabeli so navedene v letu 2003 uveljavljene neto prodajne cene zemeljskega plina po mesecih.

Tekoči mesec v letu 2003	Cena s popustom in Cena s popustom in	
	brez dajatev v SIT/Sm ³ za 2003	z dajatvami v SIT/Sm ³ za 2003
Januar	37,56	44,76
Februar	36,74	43,94
Marec	36,74	43,94
April	38,67	45,87
Maj	38,67	45,87
Junij	37,80	45,00
Julij	38,19	45,39
Avgust	38,67	45,87
September	38,67	45,87
Oktober	37,89	45,09
November	37,30	44,50
December	37,30	44,50
Povprečje za leto 2003	37,85	45,05

Tabela 23: Neto prodajne cene zemeljskega plina v letu 2003 Vir: Geoplin

V letu 2003 je na končno prodajno ceno vplivala tudi Uredba o spremembah in dopolnitvah uredbe o taksi za obremenjevanje zraka z emisijo ogljikovega dioksida (Uradni list RS, št. 67/03).

3.2.4.2 VPLIVI NA CENO ZEMELJSKEGA PLINA

Za leto 2003 so bili značilni nadpovprečno hladno prvo trimesečje, toplo in sušno drugo in tretje trimesečje in sorazmerno toplo zadnje trimesečje, kar je med drugim vplivalo na prodajo zemeljskega plina.

Dogodki na Bližnjem vzhodu, povezani z vojno v Iraku, so vplivali na gibanje svetovnih naftnih cen in povzročili nekatera domača makroekonomska gibanja. Med njimi so bili še zlasti dinamični tečajji tujih valut. Njihovo gibanje je za poslovanje podjetja Geoplina, d. o. o., zelo pomembno, saj vplivajo na nabavno vrednost uvoženega plina, opreme, rezervnih delov in tako dalje. Na približno 90 odstotkov stroškov poslovanja družbe vpliva posredno tudi tečaj ameriškega dolarja in evra.

Podjetniški tečaj ameriškega dolarja, ki pretežno vpliva na poslovanje Geoplina, je v prvi polovici leta le rahlo nihal, proti koncu leta pa je začel občutneje padati. Do konca decembra 2003 je tako dosegel kar 14,5 odstotka nižjo vrednost, kot jo je imel konec leta 2002. Podjetniški tečaj evra je naraščal skoraj enakomerno in je bil konec decembra 2,7 odstotka nad vrednostjo s konca leta 2002. Povprečni srednji tečaj dolarja je bil v primerjavi z letom prej 13,8 odstotka nižji, tečaj evra pa 3,3 odstotka višji kot v letu 2002. Inflacija (rast cen življenjskih potrebščin) je bila v letu 2003 v Sloveniji 5,6-odstotna.

V prvem trimesečju leta 2003, še zlasti februarja, so zaradi vojne v Iraku rasle svetovne naftne cene, v drugem trimesečju po koncu vojne pa padle. V tretjem trimesečju so po skoku svetovnih naftnih cen v avgustu cene naftnih derivatov ponovno začele padati, v četrtem trimesečju pa so se rahlo dvignile. Tako so bile cene naftnih derivatov konec leta za 3,6 odstotka višje kot v začetku leta. Navedeno gibanje je z določeno zamudo vplivalo tudi na postopno spreminjanje nabavnih in zatem prodajnih cen zemeljskega plina. Oboje so bile v prvem polletju 2003 še pod vplivom gibanj v drugi polovici leta 2002.

3.2.5 Cene za uporabo plinovodnega omrežja

Cene za uporabo prenosnega plinovodnega omrežja so bile upravičenim odjemalcem od 31. decembra 2003 posebej izkazane in določene v Okvirnih cenah in drugih komercialnih pogojih za uporabo prenosnega plinovodnega omrežja (Uradni list RS, št. 131/03).

Okvirne cene se uporabljajo od 1. januarja 2004, cene za uporabo distribucijskih omrežij pa še niso posebej izkazane.

3.2.6 Zanesljivost oskrbe z zemeljskim plinom in odpravljanje prezasedenosti

Kljub občasnim motnjam v dobavi iz tujine ter investicijskim in vzdrževalnim delom na Geoplinovem plinovodnem omrežju je bila ves čas, razen izjemoma ob navedenih delih, zagotovljena pogodbeno prodaja oziroma prenos zemeljskega plina Geoplinovim kupcem. V primeru prestavitve, zamenjav cevi in nekaterih dopolnitev na lastnem omrežju so bila dela po potrebi terminsko usklajena s prizadetimi odjemalci in izvedena tako, da so čim manj motila dobavo.

Zmanjšana dobava plina ni povzročila motene dobave odjemalcem, saj so bile nedobavljene količine nadomeščene s količinami iz zakupljenih skladišč v Avstriji in na Hrvaškem.

3.2.6.1 ČAS, KI GA POTREBUJEJO SISTEMSKI OPERATERJI PRENOSNEGA OMREŽJA IN DISTRIBUCIJSKEGA OMREŽJA ZA PRIKLJUČITEV IN POPRAVILA

V veljavni energetske zakonodaji v letu 2003 ni bilo zahteve, da morajo upravljavci prenosnega ali distribucijskega plinovodnega omrežja poročati o časih, ki jih potrebujejo sistemski operaterji za priključitve in popravila. Prav tako tudi niso bili določeni kriteriji in načini, s katerimi bi operaterji merili in ocenjevali čase, ki so potrebni za priključitve in popravila.

3.3 Stopnja preglednosti in konkurenčnosti na trgu z zemeljskim plinom

Leta 2003 se je prvič deloma odprl trg z zemeljskim plinom. Bil je manj pregleden kakor trg z električno energijo, ki se je začel odpirati skoraj dve leti prej in je zato dostopnost podatkov o njem boljša. Trg z zemeljskim plinom je bil na državni ravni manj reguliran kakor trg z električno energijo, ker je bilo reguliranje distribucijskih podjetij v pristojnosti lokalnih skupnosti in je veljal dogovorjen dostop do omrežij.

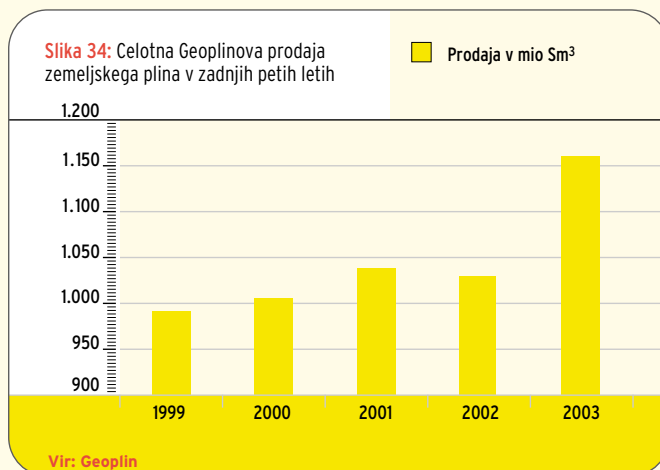
Odjemalcem, ki so bili oskrbovani iz prenosnega omrežja, je ceno zemeljskega plina regulirala država na podlagi tarifnega sistema za dobavo zemeljskega plina na prenosnem omrežju. Podobno so na oblikovanje končnih cen zemeljskega plina na distribucijskem omrežju v letu 2003 vplivale lokalne skupnosti.

Preglednost cen zemeljskega plina se je močno povečala z objavo okvirnih cen in drugih komercialnih pogojev za uporabo prenosnega plinovodnega omrežja, ki se uporabljajo od 1. januarja 2004.

V letu 2003 je bila družba Geoplin edini dobavitelj zemeljskega plina na trgu na debelo. Družba je dobavljala plin industrijskim odjemalcem, distribucijskim podjetjem in upravičenim odjemalcem. Nihče od upravičenih odjemalcev v letu 2003 ni samostojno kupoval zemeljskega plina doma ali v tujini. Družba Geoplin je kot edini dobavitelj imela prevladujoč položaj na trgu, agencija oziroma Urad RS za varstvo konkurence pa nista prejela nobene vloge zaradi zlorabe prevladujočega položaja družbe.

3.3.1 Obseg trga z zemeljskim plinom v Sloveniji

Geoplin je v letu 2003 edini na debelo prodajal zemeljski plin v Sloveniji. Celotna prodaja zemeljskega plina v letu 2003 je znašala 1167,3 milijona kubičnih metrov, kar je 10,5 odstotka nad načrtovano količino in 13,5 odstotka več kot v letu 2002. Od tega je Geoplin v Sloveniji prodal 1104,6 milijona kubičnih metrov zemeljskega plina, preostalo je bilo prodano v tujino. Prodaja v tujino je bila dvakrat tolikšna kot v letu pred tem. Prodaja v Sloveniji je bila 7,6 odstotka nad načrtovano količino in 10,7 odstotka večja kot v letu 2002.

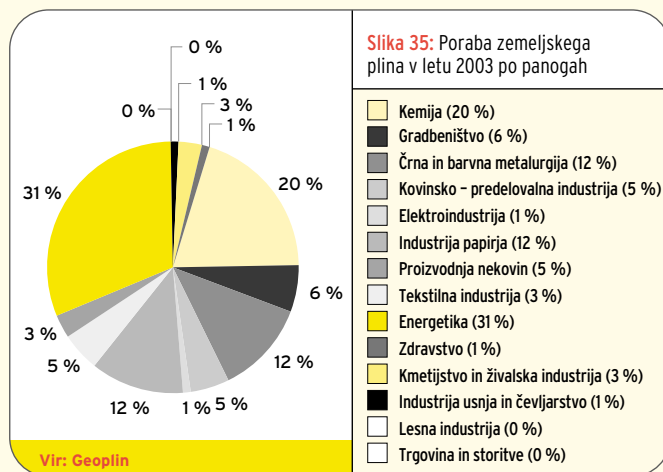
V letu 2003 so novi in stari odjemalci začeli prevzemati zemeljski plin na novih odjemnih mestih v 11 različnih krajih. Nekaj odjemalcev je zaradi stečajev ali drugih razlogov prenehalo odjemati zemeljski plin ali pa so bili odjemi pogodbeno združeni. Na svoje plinovodno omrežje v Sloveniji je imel Geoplin konec leta neposredno priključenih 180 odjemalcev v 53 občinah.

V prvih desetih mesecih v letu 2003 je bila dosežena največja skupna prodaja v vsakem mesecu. Zato je bila tudi skupna letna prodaja najvišja do zdaj. Na povečan odjem zemeljskega plina s transportnega omrežja so vplivali predvsem večji industrijski porabniki, ki uporabljajo zemeljski plin za lastno proizvodnjo in proizvodnjo električne energije ter drugi manjši industrijski odjemalci, ki so preseglji pogodbeni odjem zaradi zelo nizkih temperatur v prvem trimesečju.

Kljub izredno nizkim temperaturam v prvem trimesečju več kot polovica kupcev zaradi odjema, manjšega od pogodbenih količin, v preostalih trimesečjih ni dosegla letnih pogodbenih količin, in to predvsem zaradi težav v obratovanju, poslovanju, zaradi racionalizacij in prestrukturiranja. Skupno je bila prodaja preostalim slovenskim odjemalcem (brez Nafta Lendava in Termoelektrarne Brestanica) kljub temu 6,6 odstotka višja kot v letu 2002.

Poleg industrijskih odjemalcev odjemajo zemeljski plin iz Geoplinovega plinovodnega omrežja tudi energetska podjetja za oskrbo široke porabe (gospodinjstev, manjše industrije, ustanov itd.), in sicer neposredno prek svojih plinovodnih ali posredno prek toplovodnih omrežij. Skupaj so prevzela dobro četrtino vseh količin in so pogodbene količine presegle skoraj na vseh lokacijah.

Na spremembo v strukturi odjema med drugim deloma vpliva drugačno oblikovanje skupin odjemalcev zaradi spremenjenega načina oskrbe s plinom na Ravnah, v Štorah in na Jesenicah. Tudi večje, pred tem neposredne industrijske odjemalce, zdaj oskrbujejo energetska podjetja.

3.3.2 Novi udeleženci na trgu z zemeljskim plinom

Agencija je v letu 2003 izdala tri licence za prenos in dobavo zemeljskega plina in upravljanje prenosnega omrežja, in to podjetjem Nafta Geoterm, d. o. o., Enos-Energetika, d. o. o., in Petrol-Plin, d. o. o.

Za energetska dejavnost distribucija in dobava zemeljskega in drugega energetskega plina in upravljanje distribucijskega omrežja je agencija v letu 2003 izdala štiri licence: Komunalnemu podjetju Velenje, d. o. o., Nafti-Geoterm, d. o. o., Slovenskim železarnam Acroni, d. o. o., in Enosu Energetika, d. o. o.

3.3.3 Čezmejno trgovanje in podatki o alokaciji čezmejnih prenosnih zmogljivosti

Čezmejne zmogljivosti prenosnega omrežja so bile v letu 2003 v celoti uporabljene za potrebe zanesljive oskrbe z zemeljskim plinom v Sloveniji in za potrebe izvajanja tranzita ob prostih zmogljivostih. V letu 2003 podatki za tranzit niso bili dostopni. V letu 2003 agencija ni prejela zahteve po uvedbi postopka za rešitev spora v zvezi z zavrnitvijo dostopa do čezmejnih prenosnih poti.

3.4 Notranji trg z zemeljskim plinom v Evropski uniji

Direktiva o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom, sprejeta julija 2003, je prelomnica pri ustvarjanju notranjega trga z zemeljskim plinom v Evropski uniji. Njen cilj je pospešitev odpiranja trgov in oblikovanje notranjega trga z zemeljskim plinom v EU.

3.4.1 Stopnja odprtosti in struktura trgov

V letu 2003 je bil viden napredek pri odpiranju trgov z zemeljskim plinom predvsem na Danskem in v Španiji, nadaljnje veliko odpiranje trgov pa je pričakovati v letu 2004, ko se bo trg v skladu z direktivo dodatno odprl (sliki 36 in 37).

3.4.2 Učinki odprtja trgov z zemeljskim plinom v EU

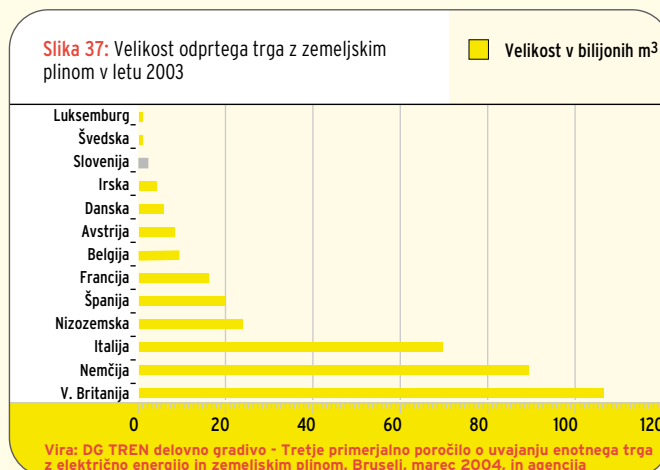
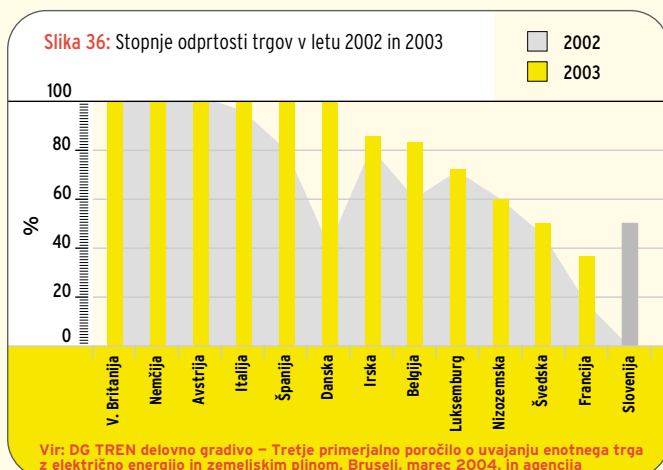
Opazen napredek je pri določitvi cen za uporabo plinovodnih omrežij, saj se spreminjajo tarife, katerih glavno merilo so bile razdalje. Potrebna bo tudi poenotena metoda določitve prostih zmogljivosti na najpomembnejših vstopno-izstopnih točkah. Veliko dela bo tudi še potrebnega pri poenotenju drugih postopkov, kot so na primer: postopek skladiščenja, upravljanje s prezasedenostjo plinovodnih omrežij, izravnalni mehanizmi. Navedeni postopki oziroma področja ovirajo vstop novih udeležencev na trg z zemeljskim plinom in dostop do prostih zmogljivosti.

Ovire, ki se pojavljajo na trgih z zemeljskim plinom v državah Evropske unije, so:

- neenotne cene za uporabo omrežij in različne vloge regulatorjev v posameznih državah,
- prevladujoči vpliv velikih podjetij, ki z vstopnimi pregradami ovirajo vstop novih udeležencev na trg,
- visoka uvozna odvisnost in veliki tranziti plina.

Zaradi potrebe po dodatnih natančnejših navodilih o dostopu do prenosnega omrežja zemeljskega plina na podlagi Direktive o notranjem trgu z zemeljskim plinom 2003/55/EC je ob koncu leta 2003 nastal novi predlog uredbe evropskega parlamenta in evropskega sveta o pogojih za dostop do plinovodnega prenosnega omrežja.

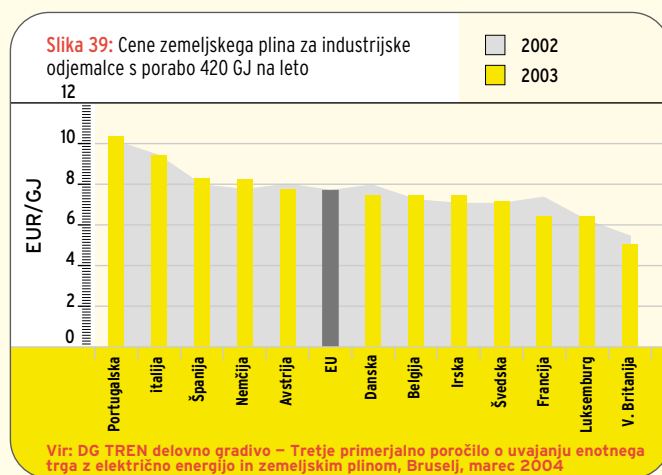
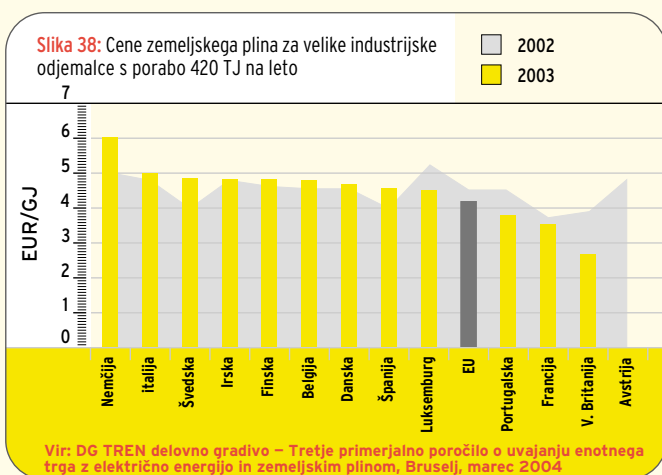
Na potrebo po jasnejših navodilih o dostopu so opozarjali Evropska komisija, države članice EU, nacionalni regulatorji, pa tudi plinska industrija in uporabniki omrežja. Kot plod prostovoljnega sodelovanja omenjenih akterjev na področju zemeljskega plina so v okviru 7. Madridskega foruma nastala in bila sprejeta neobvezujoča pravila dobre prakse za dostop tretje strani do omrežja za prenos zemeljskega plina.

3.4.2.1 CENE ZEMELJSKEGA PLINA

Cene zemeljskega plina se neprenehoma spreminjajo zaradi odvisnosti od razmer na svetovnem naftnem trgu. Splošna težnja cen zemeljskega plina od leta 2000 je padanje cen za upravičene odjemalce. Razlog za to je lahko padanje cen nafte in naraščajoča konkurenca na odprtih trgih z zemeljskim plinom. Cene zemeljskega plina za male odjemalce so bile v letu 2003 stabilne ali pa so celo nekoliko narasle.

Na slikah 38, 39 in 40 so prikazane cene zemeljskega plina za nekatere odjemne skupine, izračunane po Eurostatovi metodologiji.

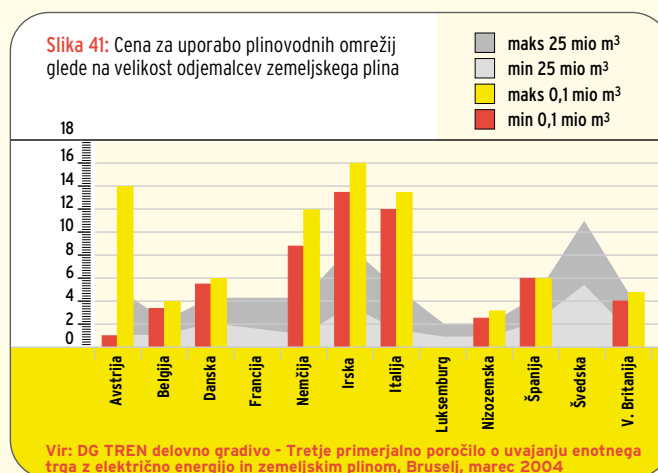
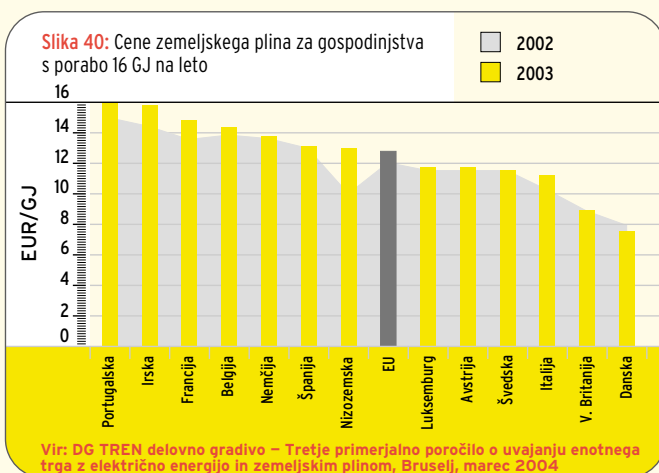

3.4.2.2 ZAMENJAVA DOBAVITELJA IN DOSTOP DO PLINOVODNEGA OMREŽJA

Zamenjave dobaviteljev zemeljskega plina pri velikih odjemalcih kažejo na aktivno vlogo odjemalcev in njihovo željo po ugodnejših pogojih dobave zemeljskega plina. Ugodne rezultate v letu 2003 so dosegali veliki odjemalci na Danskem, v Franciji, Španiji, na Irskem in Nizozemskem, kjer je dobavitelje zamenjalo najmanj 15 odstotkov velikih odjemalcev.

3.4.2.3 CENE ZA UPORABO PLINOVODNIH OMREŽIJ

Cene za uporabo plinovodnih omrežij so zelo težko primerljive. Cena za uporabo plinovodnih omrežij je odvisna od značilnosti države in njenega plinovodnega sistema, hkrati pa je primerjava otežena v primerih, kjer je cena za uporabo omrežij odvisna od dolžine omrežja (slika 41).

Seznam tabel

Tabela 1: Primerjava proizvodnje električne energije v letih 2002 in 2003 – v GWh	13
Tabela 2: Primerjava porabe električne energije v letih 2002 in 2003 – v GWh	13
Tabela 3: Priključevanje novih proizvodnih objektov	18
Tabela 4: Čisti poslovni izid podjetij elektrogospodarstva	21
Tabela 5: Število zaposlenih v podjetjih elektrogospodarstva	22
Tabela 6: Struktura lastništva	23
Tabela 7: Čisti poslovni izid podjetij prenosa in distribucije	26
Tabela 8: Rezultat poslovanja distribucijskih podjetij po dejavnostih v letu 2003	27
Tabela 9: Primerjava realiziranih in predvidenih prihodkov iz omrežnine v letu 2003	27
Tabela 10: Primerjava realizirane in predvidene amortizacije v letu 2003	28
Tabela 11: Realizacija naložb GJS distribucije in prenosa v letu 2003 v primerjavi z regulativnim okvirom	29
Tabela 12: Viri financiranja naložb v GJS distribucije in prenosa v letu 2003	30
Tabela 13: Število večjih proizvodnih podjetij električne energije	44
Tabela 14: Deleži proizvodnje in deleži inštalirane moči proizvodnih podjetij	45
Tabela 15: Pregled inštaliranih moči po vrstah elektrarn in maksimalna urna moč proizvodnje	45
Tabela 16: Uvoz in izvoz električne energije	46
Tabela 17: Interkonekcijske prenosne zmogljivosti	46
Tabela 18: Število dobaviteljev	47
Tabela 19: Količinski deleži dobaviteljev končnim upravičenim odjemalcem	47
Tabela 20: Cene pri končnih odjemalcih	48
Tabela 21: Število zamenjav dobaviteljev v letu 2003	48
Tabela 22: Količine prodaje zemeljskega plina v Sloveniji po letih	55
Tabela 23: Neto prodajne cene zemeljskega plina v letu 2003	60

Seznam slik

Slika 1: Elektroenergetska bilanca proizvodnje in porabe v letu 2003 - v GWh	13
Slika 2: Prezem električne energije na prenosnem omrežju po mesecih	13
Slika 3: Dinamika mesečne porabe električne energije v letu 2003	14
Slika 4: Deleži prednostno dispečirane proizvodnje električne energije	16
Slika 5: Mesečna proizvodnja kvalificiranih proizvajalcev v letu 2003 (brez TET in TE-TOL)	17
Slika 6: Primerjava proizvodnje kvalificiranih proizvajalcev v letih 2002 in 2003 (brez TET in TE-TOL)	17
Slika 7: Prenosno omrežje in veliki sistemski proizvodni objekti	19
Slika 8: Viri financiranja pri naložbah	31
Slika 9: Gibanje slovenskega indeksa SLOeX v letu 2003	33
Slika 10: Primerjava povprečnih mesečnih cen sklenjenih poslov na slovenskem in nemškem dnevnem trgu v letu 2003	33
Slika 11: Mesečne količine prodane električne energije na dnevnem trgu v letu 2003 in deleži količin prodane električne energije na dnevnem trgu v primerjavi s celotno porabo električne energije	34
Slika 12: Razmerje porabljene električne energije med upravičenimi in tarifnimi odjemalci	38
Slika 13: Razmerje med številom upravičenih in tarifnih odjemalcev	38
Slika 14: Stopnje odprtosti trga električne energije	39
Slika 15: Tržni deleži dobaviteljev električne energije upravičenim odjemalcem	39
Slika 16: Dinamika gibanja cene za značilnega gospodinjstvskega odjemalca z letno porabo 3,5 MWh	40
Slika 17: Primerjava cen električne energije za gospodinjstvskega odjemalca z letno porabo 3,5 MWh v državah EU in Sloveniji za julij 2003	40
Slika 18: Primerjava cen električne energije za odjemalca z letno porabo 50 MWh v državah EU in Sloveniji po Eurostatovi metodologiji za julij 2003	41
Slika 19: Primerjava cen električne energije za odjemalca z letno porabo 24 GWh v državah EU in Sloveniji po Eurostatovi metodologiji za julij 2003	41
Slika 20: Dinamika zamenjave dobavitelja	48
Slika 21: Stopnje odprtosti trgov v letu 2002 in 2003	49
Slika 22: Velikost odprtega trga v posameznih državah EU v letu 2003	49
Slika 23: Cene električne energije v državah EU za velike industrijske odjemalce s porabo 24.000 MWh na leto	50
Slika 24: Cene električne energije v državah EU za industrijske odjemalce s porabo 50 MWh na leto	50
Slika 25: Cene električne energije v državah EU za gospodinjstvske odjemalce s porabo 3,5 MWh na leto	51
Slika 26: Povprečne cene za uporabo omrežij v državah EU v letu 2003 za srednjo in nizko napetost	51
Slika 27: Stopnja odprtosti trga z zemeljskim plinom v Sloveniji	52
Slika 28: Potek oskrbe z zemeljskim plinom v letu 2003	54
Slika 29: Količine prodaje zemeljskega plina v Sloveniji	55
Slika 30: Prenosno plinovodno omrežje Slovenije	56
Slika 31: Lastniška struktura podjetja Geoplin, d. o. o.	57
Slika 32: Gibanje povprečne prodajne cene zemeljskega plina iz transportnega omrežja v letu 2003	60
Slika 33: Struktura uvoza zemeljskega plina v Sloveniji za leto 2003	60
Slika 34: Celotna Geoplinova prodaja zemeljskega plina v zadnjih petih letih	62
Slika 35: Poraba zemeljskega plina v letu 2003 po panogah	63
Slika 36: Stopnje odprtosti trgov v letu 2002 in 2003	65
Slika 37: velikost odprtega trga z zemeljskim plinom v letu 2003	65
Slika 38: Cene zemeljskega plina za velike industrijske odjemalce s porabo 420 TJ na leto	66
Slika 39: Cene zemeljskega plina za industrijske odjemalce s porabo 420 GJ na leto	66
Slika 40: Cene zemeljskega plina za gospodinjstva s porabo 16 GJ na leto	67
Slika 41: Cena za uporabo plinovodnih omrežij glede na velikost odjemalcev zemeljskega plina	67

Javna agencija RS za energijo

Svetozarevska 6, 2000 Maribor	p. p. 1579
Telefon: [02] 229 42 61	Telefax: [02] 229 42 70
www.agen-rs.si	info@agen-rs.si

Poročilo o stanju na področju energetike za leto 2003,
december 2004

Lektoriranje **Nevenka Škrjč**, fotografije **Matjaž Jamriško**,
oblikovanje **Aida studio**, tisk **EurotradePrint**

